

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

04-06 Mart 2015

Teke YÖRESİ Sempozyumu

BİLDİRİLER KİTABI CİLT-2

1 Teke YÖRESİ Sempozyumu

I.TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER KİTABI

04-06 MART 2015

CİLT II

EDİTÖR

Doç. Dr. Şevkiye KAZAN NAS

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
TEKE YÖRESİ HALK KÜLTÜRÜ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

I. TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU BİLDİRİLER KİTABI

CİLT II

04-06 MART 2015

BURDUR

EDİTÖR

Doç. Dr. Şevkiye KAZAN NAS

ISBN

978-9944-729-17-8

Takım Numarası

978-9944-729-15-4

©Yayımlanan bildiri metnindeki yazı, fotoğraf, harita, illüstrasyon, yazım, noktalama vb. konusundaki tüm sorumluluklar bildirilerin yazarlarına aittir.

I. Teke Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı
T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonu'nun Destekleriyle Bastırılmıştır.

Birinci Baskı

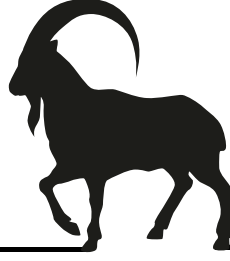
Eylül 2015 Burdur

Tasarım

Uzm. Yasemin KAYABAŞI
kayabasiyasemin@gmail.com

Baskı

Asude Ofset Matbaa Hizmetleri
Etiler Mah. Adnan Menderes Bulvarı
Sargınlar İş Hanı No:55/1 ANTALYA

I.TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU

Onur Kurulu

Hasan KÜRKÜ (Burdur Valisi)
Ali Orkun ERCENGİZ (Belediye Başkanı)
Prof. Dr. Mustafa SAATCI (Rektör)

Sempozyum Başkanı

Doç. Dr. Şevkiye KAZAN NAS
(Teke Yöresi Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü)

Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Şevkiye KAZAN NAS
Bahir ALTUNKAYA (Vali Yardımcısı)
İbrahim ŞİMŞEK (İl Özel İdare Eski Genel Sekreteri)
M. Ferit ÇELİKBAŞ (Burdur Belediyesi Kültür-Sosyal İşler Müdürü)
Yusuf KEYİK (Burdur Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı)
Sedat ÖZ (Burdur Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreteri)
Yılmaz BAŞAR (Burdur Ticaret Borsası Başkanı)
Osman KOÇIBAY (İl Halk Kütüphanesi, Tarihçi)
Doç. Dr. Fatma TOMUL
Doç. Dr. Nihat KARAER
Doç. Dr. Osman YILMAZ
Doç. Dr. Perihan ÜNÜVAR
Doç. Dr. Zeki NACAĞCI
Yrd. Doç. Dr. F. Eray DÖKÜ
Yrd. Doç. Dr. Hatice KETEN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILINÇ
Yrd. Doç. Dr. Şükrü ÖZÜDOĞRU
Yrd. Doç. Dr. Ülku BAYHAN
Yrd. Doç. Dr. Yüksel KÖKSAL
Öğr. Gör. Şengül KAZAN KIRÇIK
Arş. Gör. Elif Süreyya KANYILMAZ
Arş. Gör. Yasemin Gül GEDİKOĞLU ÖZİLHAN
Okt. Hakan ACAR

Sempozyum Sekreteryası

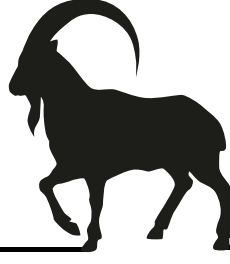
Yrd. Doç. Dr. Ülku BAYHAN
Öğr. Gör. Şengül KAZAN KIRÇIK
Öğr. Gör. Şule KARADAYI
Arş. Gör. Elif Süreyya KANYILMAZ
Arş. Gör. Yasemin Gül GEDİKOĞLU ÖZİLHAN
Okt. Hakan ACAR

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL	(Başkent Ü.)
Prof. Dr. Alemdar YALÇIN	(Gazi Ü. ve TÜBİTAK)
Prof. Dr. Ali GENCER	(Ankara Ü.)
Prof. Dr. Ali YAKICI	(Gazi Ü.)
Prof. Dr. Ayla Sevim EROL	(Ankara Ü.)
Prof. Dr. Aynur Naz KOÇAK	(Yıldız Teknik Ü.)
Prof. Dr. Azmi ÖZCAN	(Bilecik Şeyh Edebali Ü.)
Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK	(Akdeniz Ü.)
Prof. Dr. Fahri IŞIK	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Prof. Dr. Gökay YILDIZ	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Prof. Dr. Gültekin YILDIZ	(Ankara Ü.)
Prof. Dr. Hüseyin BAL	(Süleyman Demirel Ü.)
Prof. Dr. İbrahim ATALAY	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Prof. Dr. İlhan ERDEM	(Ankara Ü.)
Prof. Dr. M.Zeki YILDIRIM	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY	(Gazi Ü.)
Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Prof. Dr. Mehmet Naci ÖNAL	(Muğla Sıtkı Koçman Ü.)
Prof. Dr. Menderes COŞKUN	(Süleyman Demirel Ü.)
Prof. Dr. Metin EKİCİ	(Ege Ü.)
Prof. Dr. Metin ÖZATA	(Gata Ü. Emekli Öğretim Üyesi)
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN	(Pamukkale Ü.)
Prof. Dr. Mustafa SAATCI	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Prof. Dr. Mustafa Muhtar KUTLU	(Ankara Ü.)
Prof. Dr. Mümtaz NAZLI	(Muğla Sıtkı Koçman Ü.)
Prof. Dr. Namık AÇIKGÖZ	(Muğla Sıtkı Koçman Ü.)
Prof.. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN	(Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ	(Necmettin Erbakan Ü.)

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. Osman YILDIZ	(Süleyman Demirel Ü.)
Prof. Dr. Öcal OĞUZ	(Gazi Ü.)
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	(Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Refik TURAN	(Gazi Ü.)
Prof. Dr. Selçuk MÜLAYİM	(Marmara Ü.)
Prof. Dr. Serpil ALTUNTEK	(Süleyman Demirel Ü.)
Prof. Dr. Şerafettin KARAKAYA	(Akdeniz Ü.)
Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT	(Akdeniz Ü.)
Prof. Dr. Zühal ÖZCAN	(Atılım Ü.)
Doç. Dr. Alaattin CANBAY	(Çanakkale 18 Mart Ü.)
Doç. Dr. Behset KARACA	(Süleyman Demirel Ü.)
Doç. Dr. Hakan ÜLPER	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Halil Altay GÖDE	(Süleyman Demirel Ü.)
Doç. Dr. Hasan BAĞCI	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Hasan ŞAHAN	(Akdeniz Ü.)
Doç. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Murat KAYIKÇI	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Osman YILMAZ	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Özkan ELMAZ	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Perihan ÜNÜVAR	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Selahattin KANTEN	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Süleyman SOLMAZ	(Pamukkale Ü.)
Doç. Dr. Şevkiye KAZAN NAS	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Doç. Dr. Zeki NACAKCI	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Hamit ÇİNE	(Sanatçı)
Ferhat ERDEM	(Sanatçı, TRT)
Sümer EZGÜ	(Sanatçı)

İÇİNDEKİLER

CİLT I

A. AÇILIŞ KONUŞMALARI

1. Sunuş	1
2. Editör'den	3
3. Açılış Konuşmaları	
<i>Hasan KÜRKLÜ</i> Burdur Valisi	7
<i>Ali Orkun ERCENGİZ</i> Burdur Belediye Başkanı	9
<i>Prof. Dr. Mustafa SAATCI</i> Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	11

B. I. TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU SÖZLÜ BİLDİRİLER

I. DİL VE EDEBİYAT

1. Fakir Baykurt'un "Kerem İle Aslı"sı	
<i>Ali DUYMAZ</i>	15
2. Teke Yöresi ve Çevresi Ağzlarında Görülen Eskicil Biçimler	
<i>Ali Osman YALKIN</i>	23
3. Burdurdan Derlenen Mani Metinlerinde İlin Soyokültürel Yapısına Dair Bazı Tespitler	
<i>Ali YAKICI</i>	33
4. Burdur'da Yayımlanan Bir Kültür Dergisi: Burak	
<i>Ali YAKICI</i>	45
5. "Kara Koyun Güdersin" Türküsünün Öyküsü ve Samit Efe Anlatılarının Geleneksel Eşkıya/Efe Hikâyelerine Göre Değerlendirilmesi	
<i>Aziz KILINÇ</i>	47
6. Antalya, Isparta ve Burdur Ağzlarında Görülen Arkaik Kelimeler	
<i>Cihan ÇAKMAK</i>	55

7. Teke Yöresi Geleneksel Halk Türkülerinin Değerler Bağlamında İncelenmesi <i>Esra USLU YARDIMCI - Kübra USLU</i>	61
8. Teke Yöresi Türkülerinde Kadın İmajı <i>Fatma Zehra BOLAT</i>	73
9. Isparta ve Burdur Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi <i>Halil Altay GÖDE -Hakan ACAR</i>	81
10. Burdur Halkevi ve Ülker Dergisi <i>Himmet BÜKE</i>	95
11. Bediüzzaman'ın Burdur'da Yazdığı Bir Eser: Nur'un İlk Kapısı <i>Himmet UÇ</i>	101
12. Teke Sancağında Bir Asker, Şair, Romancı: Nabizade Nazım Bey <i>Himmet UÇ</i>	105
13. Divan Şiirinin 'Gül Şiirleri'nde Geçiş Dönemi Folklor Malzemesi Olarak Gül <i>Kamile ÇETİN - Halil Altay GÖDE</i>	109
14. Özey Gönüm'ün "Ninenin Mektubu" Şiiri'nin Ontolojik Tahlil Metoduyla İncelenmesi <i>Mahinur Mina EKİNCİ</i>	119
15. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde Antalya <i>Mahmut BABACAN</i>	127
16. Teke Yöresi Efsanelerinin Yaratılma Estetiği <i>Mehmet Surur ÇELEPİ</i>	133
17. Toplumsal İşlevleri Açısından Burdur Efsanelerinin Diğer Türk Efsaneleriyle Mukayesesi <i>Mehmet YARDIMCI</i>	147
18. Teke Yöresi Salur Halk İnançlarında Karşılaştırmalı Mitolojik İzler <i>Muhammed AVŞAR - Yaşar KALAFAT</i>	155
19. Bektaşî Dervîşi Bir Yörük Beyi: Kaygusuz Abdâl <i>Mustafa TATCI</i>	167
20. Ispartalı Âşık Seyrânî'nin Yaşnamesi <i>Namık AÇIKGÖZ</i>	183
21. Burdur Ağzı'nda Akrabalık Adlarının Kullanımı Üzerine <i>Nazmi ALAN- Hasan BAĞCI</i>	187
22. Burdur Halk Çalgılarının Somut Olmayan Kültürel Miras Açısından Önemi ve Geleceğe Aktarılması Üzerine Bir Yaklaşım <i>Nezih TATLİCAN- 0Halil Altay GÖDE</i>	193
23. Üslûp Bilimi Açısından Teke Yöresi Türküleri <i>Osman ARİCAN</i>	199
24. Yerel Bir Dergi Örneği: Gül Dergisi (İnceleme – Fihrist) <i>Osman KOÇIBAY</i>	207
25. Teke Yöresi ve Çevresi Ağzılarında Kullanılan Bir Zarf-Fiil Morfemi: {-dİ4k sıra} Üzerine <i>Osman YILDIZ</i>	229

26. Teke Yöresi Şairi Ümmî Sinân Divanı'nda Deyimler <i>Özge ARSLAN - Fırat YILDIRIM</i>	239
27. Abdî-i Karahisârî Divanı'nda Mitolojik Şahıslar <i>Selami TURAN - İsmail ERCAN</i>	249
28. Ümmi Sinan Divanında Aşk <i>Süleyman SOLMAZ</i>	259
29. Burdur Türkülerinde Dinî Motifler <i>Şerife Nihal ZEYBEK</i>	271
30. Teke Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekleri <i>Talat DİNAR</i>	283
31. Fethiye Türkülerinde Duygusal Boyutu İle Kahr <i>Ümral DEVECİ</i>	291
32. Şimdiki Zaman Eki/Lerine Göre Burdur Ağzının Anadolu Ağızlarındaki Yeri <i>Vedat KARTALCIK</i>	297
33. İbrahim Zeki Burdurlu'nun Masallarında Yer Alan Şiddet Ögelerinin Değerlendirilmesi <i>Yasemin Gül GEDİKOĞLU ÖZİLHAN</i>	305

II. KÜLTÜR VE TURİZM

1. Kültürel Mirasları Derleme ve Korumada Yeni Bir Fırsat: "Ekoturizm" <i>Ahmet DAĞLI</i>	315
2. Burdur Yerel Dinamikleri Projesi <i>Alemdar YALÇIN</i>	323
3. Burdur İlinin Yardımcı Destinasyon Olarak İncelenmesi ve Destinasyon Yönetim Örgüt Modelinin Geliştirilmesi <i>Ali İNANIR - Cihan BİÇER - Merve İNEL</i>	331
4. Teke Yöresi Bazı Hıdrellez Gelenekleri <i>Alparslan SANTUR</i>	339
5. Mit-Rituel Dünyasında 'Teke' <i>Aynur Naz KOÇAK - Yasemin USTA DEMİRLİKAN</i>	345
6. Burdur İli Turizm Potansiyeli ve Swot Analizi <i>Ayşe DURGUN KAYGISIZ - Utku ONGUN - Bekir GÖVDERE</i>	353
7. Isparta Köylerinde Halk Hekimliği Örnek Çalışma Çandır Köyü <i>Cem AYHAN - Halil Altay GÖDE</i>	367
8. Teke Yöresi Halk Türkülerinde Jeokültürel Unsurlar <i>Didem Gülçin ERDEM</i>	373
9. Teke Yöresinde Yağmurla İlgili Bir Uygulama: "Yağma Geleneği" <i>Elif Şebnem DEMİRCİ</i>	383
10. Dinar Yöresi Mutfak Kültürü Üzerine <i>Emine KİTİŞ ÇINAR - Caner KERİMOĞLU</i>	387

11. Teke Yöresinde Pazar Duası Ritüeli <i>Ergün VEREN</i>	407
12. Sürdürülebilir Turizm Kalkınması: Sagalassos Örneği <i>Hasan KEBAPÇI</i>	431
13. Günümüzde Antalya’da Demircilik: Folklorik Bir Yaklaşım <i>Mahmut DAVULCU</i>	437
14. Burdur İlinin Sahip Olduğu Gastronomik Değerlerin Elektronik Tanıtımına Yönelik Bir Çalışma <i>Mehmet ÇAVUŞOĞLU</i>	459
15. Türk Milletinin Kaya Üstü Resimlerdeki Mühürü: Teke <i>Metanet ALIYEVA (Aziz Kızı)</i>	469
16. Teke Yöresinin Kültürel Kodları <i>Mustafa ARSLAN</i>	485
17. Fıgla Bardağı ve Yapımı <i>Mustafa TOKAT</i>	489
18. Teke Yöresi Kültürünü Derleme Projesi <i>N. Rengin OYMAN -Vesile CANKARA</i>	497
19. Teke Yöresinde, Teke Postunda Türk Erginlenme Ritüeli (Pingıdık) <i>Okay SÜTÇÜOĞLU</i>	505
20. Teke’den Tragedyaya, Köyden Komedyaya Temelde Yatan Türkçe Orijin Düşüncesi <i>Okay SÜTÇÜOĞLU</i>	513
21. Teke Yöresi’nde Deve Güreşi Kültürü <i>Orhan YILMAZ</i>	521
22. Fethiye’de Halk İnanışları, Adetler, Gelenekler, Görenekler <i>Özcan AKDU</i>	537
23. Kuş Gözlemciliği ve Turizm İlişkisi: Burdur Gölü Üzerine Bir Tartışma <i>Serhat Âdem SOP</i>	543
24. Ekomüzeyi Teke Yöresinde Düşünmek <i>Sinan İSPENOĞLU</i>	551

III. JEOLojİ VE COĞRAFYA

1. Teke Yarımadası’nın Genel Coğrafi-Ekolojik Özellikleri <i>İbrahim ATALAY</i>	561
2. Bucak İlçesi’nin Fiziki Coğrafya Özellikleri <i>Mehmet Harun TOPAY</i>	581
3. Teke Yöresi’nin Depremselliği ve Jeomorfolojisine Etkileri <i>Nurdan KESER - İskender DÖLEK</i>	591
4. Fethiye ve Çevresinde Zeytinin Yetiştirilmesinde İklimin Rolü <i>Süleyman SÖNMEZ - Recep EFE - İsa CÜREBAL - Abdullah SOYKAN</i>	603

IV. ARKEOLOJİ VE ANTROPOLOJİ

1. Teke Yöresinde Yaşamış Bir Antik Dönem Toplumunun Antropolojik Analizi <i>Ayla Sevim EROL - Alper Yener YAVUZ - Düzgün TARKAN</i>	615
2. Eski Kestel Gölü Çevresindeki Hellenistik Dönem Yerleşimleri <i>Bilge Ayça POLAT BECKS</i>	627
3. Burdur Fosil Lokaliteleri Yüzey Araştırması <i>F. Arzu DEMİREL</i>	637
4. Kabalis Bölgesi Uylupınar Yerleşimi ve Nekropolleri <i>F. Eray DÖKÜ - İsmail BAYTAK</i>	645
5. Kremna Araştırmalarında Yeni Bulgular <i>Hüseyin METİN</i>	655
6. Kıbyra Antik Kenti'nden Yeni Bir Buluntu: Çok İşlevli Bir Çeşme Yapısı <i>İsmail BAYTAK</i>	667
7. Likya Mezar Mimarisinde Dikme Anıtlar <i>Mehmet ÖZHANLI</i>	677
8. Güneybatı Pisidia'da Yeni Bir Araştırma: Şeref Höyük ve Çevresi <i>Ralf BECKS</i>	681
9. Milyas Tümlüsleri <i>S. Gökhan TIRYAKI</i>	685
10. Kıbyra'dan Ele Geçen Cam Eser Örnekleri <i>Seyhan AKGÜL ÖZARSLAN</i>	699
11. Teke Yarımadası Arıkları Üzerine Etnoarkeolojik Bir Değerlendirme <i>Süleyman BULUT</i>	713
12. Likya Bölgesi Gelir Kaynakları Hakkında Bilinenler <i>Şükrü ÖZÜDOĞRU</i>	737
13. Kıbyra Kazılarında Bulunan İki Adet Duodecim Scripta Tablası <i>Ünal DEMİREK</i>	741

V. GELENEKSEL MÜZİK VE HALK OYUNLARI

1. Teke Yöresinde Günümüzde Kullanılan Nefesli Çalgılar ve Yapımı <i>Ali BEDEL - Mehmet BEDEL</i>	751
2. Teke Bölgesi Geleneksel Çalgılarından Kabak Kemanenin Ülkemizdeki Eğitim Uygulamaları ve Bir Metod Önerisi <i>Arslan AKYOL-Serkan ÖZAY</i>	759
3. Burdur Geleneksel Müzik Kültürüne Katkıda Bulunan Yaşayan Müzik Elçileri <i>Avşar YENGİN</i>	771
4. Dirmil Yöresi Çalgıları ve Yerel İcracıları <i>Ferhat ERDEM</i>	781

5. Teke Yöresi “İkrar” ve “Görgü” Cemlerindeki Müzikal Unsurlar: Gümüşgün (Baladız) Köyü Örneği <i>Halis IŞIK - Alaattin CANBAY</i>	789
6. Teke Yöresi Halk Kültürünün Milli Kültür Açısından Değeri <i>Hamit ÇİNE</i>	797
7. Bucak Zeybeği ve Burdur Halk Oyunlarındaki Yeri ve Önemi <i>Hasan AKIN- Hakan ACAR - Ali TURAN</i>	801
8. Çokslesli Müziğimizde Teke Yöresi <i>Hasan BOZKURT -H. Seval KÖSE</i>	821
9. Türk Halk Oyunlarının Sınıflandırılması Meselesi ve Teke Yöresi Halk Oyunları <i>Mehmet ERDEM</i>	827
10. Teke Yöresi Halk Müziğinde “Kadın”ın Sesi <i>Melih GÜNEYDİN - Esra DALKIRAN</i>	831
11. Teke Yöresinde Gurbet Havaları <i>Salih URHAN</i>	837
12. TRT Repertuarında Yer Alan Burdur Türkülerinin Müzikal ve Edebi Unsurlarının İncelenmesi <i>Serkan ÖZAY- Arslan AKYOL</i>	881
13. TRT Repertuarında Bulunan Teke Yöresine Ait Zeybekler Üzerine Bir İnceleme <i>Yakup AÇAR -Caner BEKTAŞ</i>	903
14. Cumhuriyetten Günümüze Burdur’da Halk Müziği Derlemeleri <i>Zeki NACAKCI - Mehmet Can ÇİFTÇİBAŞI - Gökhan ÖZDEMİR</i>	911

CİLT II

VI. TARİH

1. XV. ve XVI. Yüzyıllarda Ağlasun Kazası <i>Behset KARACA</i>	919
2. Antikçağ’dan Günümüze Burdur Kütüphaneleri <i>Birol YILMAZ</i>	951
3. Burdur’da Amerikan Misyoner Okulu’nun Açılması ve Bu Konuda Yaşanan Gelişmeler <i>Fahrettin TIZLAK</i>	963
4. Türkiye’de Çok Partili Siyasal Yaşama Geçiş Dönemi ve Basın “Burdur Yerel Gazeteleri Üzerine Bir İçerik İncelemesi” <i>Faruk TEMEL - Mustafa Burak ÇELEBİ</i>	971
5. Şuhud’un 600 Yıllık Tekeli Misafiri: Efe Hamza Seydi Sultan Türbesi <i>Fatma AKKOYUN</i>	989
6. 1840 Tarihli Nüfus Defterine Göre Burdur <i>Hasan BABACAN</i>	1003

7. Türk Resim Sanatı Tarihinde İsmail Altınok <i>Hatice KETEN</i>	1011
8. Güney Kafkasya Coğrafyasında Tekleliler <i>Minehanım TEKELİ (Nuriyeva)</i>	1025
9. Uluborlu'nun Terkedilerek Kaybolan Şehri <i>Mehmet Metin KARAÖRS</i>	1031
10. XIX. Yüzyıl Sonlarında Burdur'da İdari Yapı <i>Mustafa Ali UYSAL</i>	1045
11. Burdur Şehir Merkezindeki Depolu Çeşmeler <i>Mustafa EKMEKÇİ</i>	1063
12. Bucak ve Çevresinde Çetecilik ve Eşkıyalık Faaliyetleri <i>Mustafa ORAL</i>	1093
13. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Muhtelit Mübadele Komisyonu Mübadil Tasfiye Talepnamelerine Göre Antalya'ya İskân Edilen Mübadillerin Geldikleri Memleketleri ve Antalya'da İskân Edildikleri İdari Birimler <i>Necat ÇETİN</i>	1099
14. Şah Kulu İsyanında Teke Türkmenleri <i>Okan GÜMÜŞDOĞRAYAN</i>	1111
15. Milli Mücadele Dönemi Antalya ve Çevresinde İtalyan İşgalleri ve İşgallerde Uygulanan Psikolojik İşgal Politikası <i>Orhan ÇELTİKÇİ</i>	1117
16. Tarihi Kaynaklara Göre Burdur'da Dokumacılık <i>Osman KOÇIBAY</i>	1143
17. Teke Yöresinde Kuva-yı Milliye'nin Tasfiyesi Harekâtı Üzerine Birkaç Not <i>Turan AKKOYUN</i>	1165
18. İkinci Haçlı Seferi (1147-1148) Zamanında Teke Yöresi'nde Kullanılan Askerî Yol Sistemleri ve Siyasî Durum <i>Ümit KOZCAZ</i>	1175
19. TBMM Kayıtlarına Göre Atatürk Döneminde Teke Yöresi Milletvekilleri ve Faaliyetleri (1920-1938) <i>Ümmügülsüm CANDEĞER</i>	1179
20. Kurtuluş Savaşının Kadın Muhtarı: Dirmilli Ümmü Gülsüm Erkan <i>Veli Cem ÖZDEMİR</i>	1205
21. XIX. Yüzyıl Osmanlı Coğrafya ve Tarih Kitaplarında Burdur <i>Zafer GÖLEN</i>	1213

VII. EĞİTİM, SAĞLIK VE SPOR

1. "AR-GE'de Fen Bilimleri Süperiletkenlik" Teke Yöresi Genel Bakış <i>Ali GENÇER</i>	1227
2. Tanıkların Gözünden "Karanlık Sokağı" Aydınlatan Enstitü: Aksu Köy Enstitüsü <i>Aslı Avcı AKÇALI</i>	1237

3. Teke Yöresinde Yağlı Güreş Kültürü

Kadir PEPE 1247

4. Burdur İli ve İlçe Belediyelerinin Spor Hizmetleri ve Spora İlişkin Görüşlerinin Araştırılması

Kadir PEPE -Hülya BAL 1255

5. Burdur Halk Sağlığı Hizmetlerinin Farkındalık ve Memnuniyet Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme

Yüksel KÖKSAL -Seval AKGÖZ 1269

6. Burdur İlindeki Çocukların Ağız-Diş Sağlığı Durumu ve Tedavi Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi

Zuhal KIRZIOĞLU -Derya CEYHAN -Ceylan ÇAĞIL YETİŞ 1277

VIII. İNSAN VE YAŞAM

1. Cumhuriyet Dönemi'nde Isparta Nüfusunun Sosyo-Ekonomik Yapısı

H. Arzu GÖKÇE GÜNDÜZOĞLU - Aşlı AVCI AKÇALI 1283

2. Değişen, Gelişen Burdur

İbrahim ŞİMŞEK 1297

3. 1950'li Yıllarda Burdur'un Sosyal Hayatı ve Babam Diş Hekimi Feyzi Bayraktar

Köksal BAYRAKTAR 1313

4. Kent Tanıtımında Belediye Web Sayfalarının Önemi: Burdur İl ve İlçe Belediyeleri Üzerine Bir Araştırma

Mustafa DEMİREL 1317

5. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Muğla/Merkez'deki Şehir İçi Hanları

Müge SATI 1323

6. Yörüklerde Kadın Olmak

Nazmi AVCI 1347

7. Defneciliğin Yarattığı Kültürel Tahrifatın Sebepleri Boyutları Önlenebilirliği

Osman ÖZARSLAN 1353

8. Cumhuriyet Dönemi Ulaşım Politikalarının Burdur Kentinde Oluşturduğu Yeni Yerleşim Alanları ve Konut Yapılarının Dönüşümü

Seda ŞİMŞEK TOLACI - Ş. Gülin BEYHAN 1359

9. Burdur Geleneksel Türk Evi Sofa ve Oda Mekânlarında Donatı Elemanları

Seda ŞİMŞEK TOLACI - Ş. Gülin BEYHAN 1373

VIV. HAYVANCILIK VE EKONOMİ

1. Antalya ve Burdur İllerinde Ekstansif Koşullarda Yetiştirilen Honamlı ve Kıl Keçisi Oğlaklarının Büyüme Özellikleri

Aykut Asım AKBAŞ -Mustafa SAATCI 1390

2. Romanov Irkı Koyunların Teke Yöresi Hayvancılığına Katkısı Olabilir mi?

Cevat SİPAHİ - Remzi BULUT 1391

3. Alfabe İle Başlayan Yenilik ve Hayvancılıkta Burdur

Gültekin YILDIZ 1409

4. Burdur Basınının Burdur'un Ekonomik Meselelerine Bakışı (1950-1980)

Kadir ŞEKER 1417

5. Türkiye'nin Küresel Rekabet Gücünün Arttırılmasında Teke Yöresi Ekonomisinin Rolü <i>Mehmet KARAGÜL - Emrah ÖZEL - Uğur KARA</i>	1425
6. Teke Yöresi Yaban Hayvanları <i>Mehmet Zeki YILDIRIM - Ümit KEBAPÇI</i>	1441
7. Burdur İli Ekonomisinin Yükselen İki Değeri: Süt Sığırcılığı ve Mermer Sektörü <i>Osman YILMAZ</i>	1445
8. Batı Akdeniz Bölgesinde Keçi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu ve Yürütülen Islah Çalışmaları <i>Özkan ELMAZ - Mustafa SAATCI - Özgecan KORKMAZ AĞAOĞLU</i>	1461
9. Tedarik Zinciri Yönetimi ve Gıda Sektörü İşletmelerinde Tedarikçi İlişkileri <i>Raşit ACAR - A.Husrev EROĞLU</i>	1467
10. Burdur'da İklim Değişikliğinin Süt Üretimine Etkisi <i>Yüksel NADAROĞLU - Osman ŞİMŞEK</i>	1483

X. GELENEKSEL EL SANATLARI

1. Burdur Alaca Dokumaları ve Geleneksel Kadın Giysilerinde Yer Alan Bitkisel Formlu (Ağaç, Meyve, Çiçek) Süslemelerde Mitolojik İzler <i>Asuman ŞENEL</i>	1495
2. Denizli Yöresinde Kocaoğlanlar Tepesi'ne Yerleşen Sarıkeçili Yörükleri'nde Dokumalar <i>Aylin ÖZCAN</i>	1511
3. Teke (Burdur) Yörüklerinde Kolan Dokumalar <i>Aysen SOYSALDI - Bahar KOSİF</i>	1523
4. Burdur İli Kocaaaliler Köyü Halılarının Teknik ve Desen Özellikleri <i>Ayşen SINAV SOYSALDI - Songül ARAL</i>	1531
5. Teke Yöresi Bucak (Burdur) İlçesi Geleneksel El Dokuma Halıları <i>Ayşe YILDIRIM - Bekir YİTİK - Sevil YILMAZ AYKUL</i> <i>Ayşegül HAMAMCI - Fatma TOKGÖZ</i>	1547
6. Yalvaçlı Geleneksel Keçe Ustası "Gencer Kondal" <i>H. Nurgül BEGİÇ</i>	1557
7. Anadolu'da Figürlere ve Sembollere Yüklenen Anlamlar <i>Zeynep Çiğdem ÇENGEL</i>	1569

C. I. TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU POSTER BİLDİRİLER

1. Kitre (Astragalus) Zamkı ve Bitkisi <i>Esengül BOYACIOĞLU İNALPULAT</i>	1579
2. Türkiye Hayvancılığında Teke Yöresi Deseni <i>Hakan ÜSTÜNER</i>	1583
3. Kuva-yi Milliye Kurulması Fikrinin Öncülerinden Burdur Askerlik Daire Başkanı Albay İsmail Hakkı (Küçük) <i>Metin ÖZATA</i>	1587

4. Fotoğraflarla 1948-1959 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Burdur Ortaokulu-Lisesi Gezi ve Kampları
Osman KOÇIBAY 1603
5. Türkiye'nin Batı Akdeniz Bölgesi'nde Yetiştirilen Honamlı ve Kıl Keçisi Irklarında Melatonin
Reseptör 1a Geni Rsaı ve İnhibin Alfa-Subunit Geni Haeıı Polimorfizmlerinin Belirlenmesi
Özgecan KORKMAZ AĞAOĞLU -Mustafa SAATCI -Bilal AKYÜZ -Özkan ELMAZ
Mehmet ÇOLAK- Burcu Menekşe BALKAN -Emel ZEYTÜNLÜ 1637
6. Teke Yöresi İle İlgili Tamamlanmış Doktora ve Yüksek Lisans Tezleriyle İlgili Bir Bibliyografya Denemesi
Şengül KAZAN KIRÇIK 1645
7. Teke Yöresi Mutfak Kültüründe Burdur Yemekleri
Şevkiye KAZAN NAS 1653

D. I.TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU SERGİLER

1. Teke Yöresinde Açan Damlalar (Ebru Sanatı Sergisi)
Esengül BOYACIOĞLU İNALPULAT - Pınar YAZKAÇ - Şulenur YENİTURAN ERKAYA
Yıldız ANADOLU KABASAKAL - Berrin USTA - Emek TURAN 1685
2. Burdur, Merkez İlçe, Başmakçı Köyü “Köy Seyirlik Oyunları” (Etnofotografik Sergi)
Folklor Araştırmacıları Vakfı 1691
3. Belgelerle Osmanlı Döneminde “Burdur”
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı 1697
4. Fotoğraflarla “Geçmişten Günümüze Burdur” (Fotograf Sergisi)
Ülkü BAYHAN 1733
5. Göklerin Hâkimi Kızıl Akbabanın “Kaval” a Uzanan Öyküsü
Yasemin ÖZTÜRK 1735
6. Burdur Yöresel Yazma Oyaları ve Takılarda Yaşayan Motifler (Yazma Oyası ve Takı Sergisi)
Yaşar YAPICI NALCI 1741

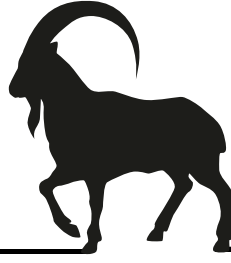
E. I.TEKE YÖRESİ SEMPOZYUMU'NDAN FOTOĞRAFLAR VE HABERLER

1. Fotoğraflar 1749
2. Haberler 1783

F. I.TEKE YÖRESİ SEMPOZYUM PROGRAMI

1. Program 1823

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ ANTALYA VE ÇEVRESİNDE İTALYAN İŞGALLERİ VE İŞGALLERDE UYGULANAN PSİKOLOJİK İŞGAL POLİTİKASI

Orhan ÇELTİKCI*

Özet

Birinci Dünya Savaşının ardından Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Anlaşmasını imzalamıştır. Bu anlaşma hükümlerine göre Anadolu’da işgaller başlamış, işgallere karşı kurtuluş mücadelesi verilmeye başlanmıştır. Bu mücadele 1919 yılından 1922 yılı ekimine kadar sürmüştür. Anadolu’nun düşman işgallerinden temizlenmesi anlamına gelen bu mücadelesine Milli Mücadele denilmektedir.

Milli Mücadele döneminde Anadolu’da işgal edilmiş olan bölgelerden biri de Antalya ve çevresi olmuştur. Antalya 28 Mart 1919 tarihinde İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir. İtalyanlar, Antalya’yı bölgede işgallerini genişletmede merkez olarak kullanmışlar, Antalya’yı işgal ettikten sonra işgallerini genişletme çabası içine girmişlerdir. Bu bağlamda Antalya’nın işgalinden yaklaşık üç ay sonra 28 Haziran 1919 tarihinde Burdur’u işgal etmişlerdir.

İtalyanların işgal altına aldıkları yerlerde (Antalya ve Burdur) işgal politikaları Anadolu’daki diğer işgal devletleri olan; Yunanistan, İngiltere, Fransa’nın işgal politikalarından farklı olmuştur. İtalyanlar işgal ettikleri, tebliğimize konu teşkil eden Antalya ve Burdur civarlarında, kanlı işgal politikasından ziyade halkı kendilerinin varlığına ve faydalarına ikna edici bir işgal politikası izlemişlerdir. Araştırma sonucunda politikalarını ekonomik, eğitim, sağlık ve diğer sosyal alanlarda uygulamaya koydukları anlaşılmaktadır. İtalyanların izledikleri bu işgal politikası bir bakıma psikolojik işgal politikasıdır.

Bu çalışmada İtalyanların işgal ettikleri yerlerden Antalya ve Burdur civarlarında uyguladıkları işgal politikaları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, İtalya, İşgal, Antalya, Burdur.

National Struggle Period, Antalya and Its Environs in Occupying The Psychological Policy Applied They’re Occupied Italian Occupation

After the first world war, the first Ottoman Empire on October 30, 1918, the Armistice Agreement was signed. According to the provisions of this agreement started in Anatolia, occupations, against liberation struggle occupied Republic. This struggle lasted until October 1922, since 1919. Clearing of enemy occupation of Anatolia, meaning that this struggle is called “national struggle.”

During the period of the national struggle in Anatolia occupied is one of the regions in Antalya and its environs has been. Antalya has been invaded by the Italians in March 28, 1919. The Italians, occupied in the region of Antalya lists they used as headquarters, Antalya’s effort to expand the occupation after the invasion are entered into. In this context, about three months after the occupation of Antalya, 28 June 1919, they had occupied in Burdur.

*Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta

The Italians invaded their places (Antalya and Burdur) invaded the State of occupation policies, the other in Anatolia;Greece, United Kingdom, France has been different from the policy of occupation. The Italians occupied Antalya and Burdur constituting the subject of the article around, bloody occupation, rather than the existence of their own and public policy benefits, they have followed a convincing occupation policy. As a result of the policies of economic research, education, health and other social areas, it is understood that they put in to practice. In a sense, you're watching the Italians invaded this occupation policy the policy is psychological.

In this study, the Italians occupied Antalya and Burdur from places around their work was to assess the policies of occupation.

Keywords: National Struggle, Italy, Occupying, Antalya, Burdur.

Giriş

Çalışmaya konu olan Antalya ve çevresi Anadolu yarımadasının güneybatısında yer almaktadır. Bölge Anadolu'ya Akdeniz'den açılan kapı görünümündedir. Bu stratejik özelliğinden dolayı bölge tarih boyunca Anadolu üzerinde emelleri olan devletlerin ele geçirmek amacıyla hâkim olmak istedikleri önemli bir merkez olmuştur.¹

Eski çağlarda Antalya ve Burdur'un da içinde bulunduğu bölgeye Pamfilya adı verilmiştir. Bölge Türklerin hâkimiyetinden önce Bergama Krallığı, Roma, Doğu Roma hâkimiyet kurmuştur. Türkler bölgeyle ilgilenmeye Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı I. Mesut zamanında (1116-1155) başlamıştır.² I. Gıyasettin Keyhüsrev döneminde Latin Krallığı idaresinden memnun olmayan şehirde yaşayan Rumların destek vermesiyle 7 Mart 1207 tarihinde fethedilmeye başlanmıştır.³ Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından bölge önce Hamitoğulları (1301), daha sonra da 1390 yılında Yıldırım Bayezid döneminde Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.⁴ 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı'nda Osmanlı Devleti mağlup olunca Anadolu'da beylikler yeniden kurulmuş, Antalya ve çevresi tekrar Hamitoğulları hâkimiyetine geçmiştir. Osmanlı Devleti 1423 yılında yeniden birlik sağlayarak bölgede gücünü tesis etmiştir. Bu tarihlerden itibaren Teke Eli olarak anılan bölge sancak haline getirilmiş ve Teke Sancağı olarak anılmaya başlanmıştır.⁵ Birinci Dünya savaşı ve ardından bölge itilaf devletleri tarafından önemli bir rol oynamıştır. Mondros Ateşkes Anlaşmasının ardından Anadolu işgal edilmeye başlanınca adı geçen yerler de İtalyanlar tarafından işgale uğramıştır.

Bölgeyi işgal eden İtalya'nın bölge üzerindeki politikalarına bakıldığında İtalya'nın bölge üzerinde çok önceleri emellerinin olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki İtalya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Uche Anlaşmasıyla İtalya Trablusgarp'ı (Libya) Osmanlı Devleti'nden koparmış, Anadolu'nun batı topraklarında hâkimiyet kurmak için buraları "hedef coğrafya" olarak görmeye başlamıştır. Bu bağlamda 1912 yılında Rodos Adasını da topraklarına dâhil ettikten sonra yönünü Güneybatı Anadolu'da Antalya'ya çevirmiştir.⁶ İtalya'nın Trablusgarp ve Rodos'u hâkimiyet altına aldıktan sonra yönünü Batı Anadolu'ya özellikle de Antalya ve çevresine çevirip bölgeyi kendisine hedef coğrafya olarak belirlemesi, bölgenin İtalya için birçok açıdan cazibe merkezi olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. İtalyan yazar Giovanni Cecini'nin, İtalyanın Anadolu Seferi (Il Corpo Di Spedizione Italiano in Anatolia) 1919-1922, adlı eserinde vurguladığından da anlaşıldığı üzere Antalya ve çevresi coğrafi yapısı ve iklim koşullarının elverişliliği, yerleşim özellikleri, tarım arazilerinin geniş ve verimli oluşu, maden yataklarının çokluğu, endüstri ve ticaret alanlarının genişliği, afyon yetiştiriciliği, gül yağı üretilmesi, endüstriyel tesisleri, su kaynaklarının bolluğu, sahip olduğu limanın ihracat ve ithalat potansiyeli, iletişim hattı olanaklarına (*Antalya'dan Burdur'a, Antalya'dan Korkuteli'ne taşıma yolu, Antalya'dan Alanya'ya; Katır, kervan, nakliye yolları, Akseki, Korkuteli-Tefenni yolları*) sahip ve elverişli oluşu ile İtalya için Güney Batı Anadolu'da çok önemli bir liman şehri olmuştur.⁷ Bu tespitlerden İtalya'nın bölgeyi özellikle ekonomik özellikleri açısından ele alıp değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

- 1 Haldun Eroğlu, "Şehzade Sancağı Antalya", Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Antalya, 2006, s.16.; AynurDurukan, "Selçuklular Döneminde Ticaret Hayatı ve Antalya", Antalya III. Selçuklu Semineri, 10-11 Şubat, 1989, Antalya, s.50.
- 2 Kesik, a.g.m., s. 3.
- 3 İslam Ansiklopedisi, C.I., İstanbul, 1965, s. 460.; Ali Öngül, Selçuklular Tarihi II.(Anadolu Selçukluları ve Beylikler), Manisa, 2007, s. 112-113.; Cahen Claude, Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler, (Çev. Yıldız Moran) İstanbul, 1979, s. 129.
- 4 Donald Edgar Pitcher, Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası (Çev. Bahar Tırnakçı), (3. Baskı), İstanbul, 2007, s. 84.; Büyük İslam Tarihi Ansiklopedisi,"Osmanlılar", C. 10., s. 157.; Latif Armağan, "XVI. Yüzyılda Antalya", Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Antalya, 2006, s. 98.
- 5 Fahrettin, Tızlak, "Tekeli'nde Sosyal Karışıklıklar", Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Antalya, 2006, s. 28.
- 6 Alexander Anastasius Pallis, Yunanlıların Anadolu Macerası (1915-1922), (Çev. Orhan Azizoğlu) İstanbul, 1995, s. 81; Mevlüt Çelebi, İtalyan Arşiv Belgelerinde Anadolu'da Yunan Mezalimi, Ankara, 2000, s. 2.
- 7 Giovanni Cecini, Il Corpo Di Spedizione Italiano In Anatolia (1919-1922), Stato Maggiore Dell' Esercito Ufficio Storico, Roma, 2010, s. 97.

Gerçekten de İtalya'nın Antalya ve çevresi ile ilgilenmesinin temelinde öncelikle bölgeden ekonomik çıkar elde etmek vardır. İtalya'nın bölgede gerçekleştirmeye çalıştığı hedeflerini İtalya Dışişleri Bakanı Antonino Di Sangiuliano'nun İstanbul'da bulunan büyükelçi Camillo Gorrioni'ye 16 Şubat 1913 tarihinde gönderdiği yazıdan anlamak mümkündür. Antonino Di Sangiuliano İtalya'nın Anadolu'daki amaçlarına ilişkin politikasını: “Anadolu’ya nüfuz etmek için konsolosluklar kurmak, okullar açmak, gemi seferleri düzenlemek, bölgeye arkeoloji heyetleri göndermek, ekonomik girişimlerde bulunmak ve çeşitli imtiyazlar almak...”⁸ şeklinde ifade etmiştir. İtalya Dışişleri Bakanı, 23 Şubat 1913'te İtalyan parlamentosunda yaptığı başka bir konuşmada, Doğu Akdeniz bölgesinde meydana gelecek sınır değişikliklerine İtalya'nın sessiz kalmayacağını diğer devletler tarafından bilinmesinden ve bu bölgeye yönelik taleplerinin dikkate alınması gerektiğinden söz etmiştir. Bu temel politika doğrultusunda İtalya, başta Antalya olmak üzere Güneybatı Anadolu'da kendilerine bir “İş Sahası” açarak, bölgeyi “önce himaye altına almak” sonra da “muhafaza etmek ve geliştirmek” amacıyla yoğun faaliyetlerde bulunmaya başladıklarına dikkat çekmiştir.⁹

İtalya bölgede hedeflediği faaliyetleri için Antalya'da konsolosluk açmıştır. Konsolosluk binası için Antalya Ticaret Odası Başkanı Hacı Hatip Osman Efendi'nin evi kiralanarak kullanılmaya başlanmıştır. Konsolos olarak da enerjik diplomat Agustino Ferrante'yi atamıştır. 31 Mayıs 1913'te görevine başlayan genç konsolos, göreve başlamasıyla birlikte Antalya ve çevresini yakından tanımaya ve keşfetmeye yönelik çalışmalar yapmıştır.¹⁰ Osmanlı tebaasından olup Antalya'da yaşayan Yusufaki'nin oğlu Yomtov Mizrahi de konsoloslukta tercüman olarak çalıştırılmaya başlanmıştır. İtalya, açtığı konsolosluk ve atadığı konsolos sayesinde Antalya ve çevresinden daha sık haber alma ve bölgeye daha çok tesir etme fırsat ve olanağı bulurken, kendisini Antalya'nın tarihî bir sahibi olarak görmeye başlamıştır.¹¹ İtalyanlar bölgeyi tanımaya yönelik çeşitli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamda Rodos'tan Antalya'ya katile şeklinde gezi düzenlenmiştir. Rodos Belediye Başkanı ve sivillerden oluşan katile Antalya'ya gelerek un, şeker gibi gıdalar satın almış, Antalya ve çevresini dolaşmış ve aynı gün Rodos'a geri dönmüştür. Gerçekleştirilen bu ziyaret İtalyanların Antalya'ya planlı olarak ilk gelişleridir. Çünkü bu ziyarete kadar Antalya ahalisi İtalyanları yakından tanımazken bu gezi ile ilk defa İtalyanlar Antalya halkını, Antalya halkı da İtalyanları yakından görmüş ve tanımıştır. Antalya halkı İtalyanları daha önce yakından görmediği için uzak dururken, İtalyan katile ise Antalya ziyaretlerinde halka ve çevreye saygılı davranmıştır.¹² Gerçekleşen ziyaretten sonra İtalyanlar Antalya'ya ziyaretlerini sıklaştırmaya başlamışlardır.

İtalya Antalya adının kaynağını kendilerine dayandırmaya çalışmıştır. Konsolos Agustino Ferrante, Antalya kelimesinin aslının İtalya'ya dayandığını savunmuş, Antalya yerine “İtalya” kelimesini söylemeyi tercih etmiştir. Ayrıca, Antalya ve çevresindeki tarihî eserleri İtalyanlara bırakılmış miras olarak görmüştür. Bu bağlamda Antalya kalesinden bir iki taş sökülse derhal olay yerine giderek: “Bu eserler Romalıların, yani İtalyanların eseridir. Bunları hiç kimse tahrip edemez.”¹³ diyerek müdahale etmiş, Antalya'nın tarihî değerlerini koruma vazifesini kendisinde görmüştür. Verilen bu tepkilerden İtalya kendisini Antalya ve çevresinde Roma İmparatorluğu'nun mirasçısı olarak görmeye başladığı ve bölgeyi “Ata Toprağı” olarak sahiplendiği anlaşılmaktadır.¹⁴

İtalya, Antalya'yı işgale başlamadan önce halk üzerinde psikolojik zemin oluşturmaya çalışmıştır. Bu bağlamda Vatikan'ın yardımıyla papaz ve rahibeleri misyonerlik faaliyetleri için Antalya'da görevlendirmişlerdir. Bu amaçları gerçekleştirmek için İtalya, Antalya'ya “Petara” adında bir İtalyan rahip göndermiştir. Rahip Petara hem Antalya'da bulunan İtalyan misyonerleri idare edip yönlendirmiş hem de Antalya halkını Osmanlı Devleti'ne karşı soğutmaya çalışmıştır.¹⁵ Remzi Daniş Korok'un verdiği bilgiye göre Petara adındaki bu rahip Antalya halkının hemen hepsi tarafından tanınmaktadır. Petara, çok malumatlı, hatırınas, hoş sohbet ve çok zeki bir şahsiyettir. Antalya'daki vazifelerinden biri İtalyan rahiplerin ve rahibelerinin öncülüğünü yapmıştır. Ayrıca siyasî entrikalar ve olaylar çıkarmak için maiyetindeki genç ve faal zümreye, İtalyan casuslara direktifler vermiştir. Petara faaliyetleri kapsamında Antalya'da neredeyse herkesi tanımış, Antalya mutasarrıfı

8 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 3

9 Mevlüt Çelebi, “Antalya Bölgesinde İtalyan Arkeoloji Heyetleri, Adıyla, S. 10. 2007, s. 388; Mevlüt Çelebi, “İtalyan Sömürgeciliğinin Hedef Kenti Antalya”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, 18,19 Aralık 2003, s. 171; Muhammet Güçlü, II. Meşrutiyet Döneminde Antalya'nın Coğrafi ve İktisadi Vaziyeti, Antalya, 2008, s. 13.

10 R. J. Bosworth, “İtalya ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu”, Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu ve Büyük Güçler, Ed: Marian Kent, (Çev. Ahmet Fethi), İstanbul, 1971, s. 71; Çelebi, İtalyan Arşiv Belgelerinde..., s. 3.

11 Erten, a.g.e., s. 15; Onat, a.g.e., s. 77; Selekler a.g.m., s. 210.; Korok, 18 Ay İtalyan İşgali Altında, Yeni Sabah, 11 Mart 1941.

12 Macit Selekler, “İtalyanlar Antalya'yı Nasıl İşgal Etti?”, Yarım Asrın Ardından, Antalya, 2011, s. 208.

13 Macit Selekler, “İtalyanlar Antalya'yı Nasıl İşgal Etti?”, Yarım Asrın Ardından, Antalya, 2011, s. 208.

14 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 4-5.

15 Korok, “18 Ay İtalyan İşgal Altında”, Yeni Sabah Gazetesi, 10 Mart 1941.

başta olmak üzere büyüklü küçüklü hemen herkes de rahibi tanımış, ona teveccüh beslemiştir. Ancak rahibin gösterdiği ilgi memuriyeti ve kendisine verilen görevin ifası gereğidir. Misyoner rahibin asıl niyetinin İtalyan misyonerliği ve İtalyanlara hizmet olduğu, niyetini gerçekleştirmede sabredemeyerek Antalya münevverlerine hissettirmesi gafletinde bulunmasından anlaşılmıştır. Rahibin Antalya Müslüman ahalisinin aleyhine çalıştığını Antalya Lisesinde tarih öğretmenliği de yapmış olan Zeki Bey ortaya çıkarmış ve halkı bu konuda hem uyarmış hem de aydınlatmıştır.¹⁶ İtalya inanç eksenli politikalar uygulamakla özellikle Antalya'daki Hristiyan halk üzerinde etkin olmaya ve bu yolla halk arasında kendilerine taraftar grup oluşturmaya çalışmıştır. İtalya'nın Antalya'ya gönderdiği rahipler bölgede sadece misyonerlik faaliyetleri yürütmemişler, yerel yönetimin ve halkın haberleşmesinin önüne geçmek yönünde de uğraşı vermişlerdir. Bu bağlamda telgraf tellerini keserek haberleşmeye zarar verdikleri tespit edilen bir başrahip ile dokuz rahip yakalanarak tutuklanarak Eskişehir'e gönderilmiş, oradan da Ankara'ya sevk edilmişlerdir.¹⁷ Bu faaliyetleri yapmalarının temel sebebi haberleşmede kendilerine ihtiyaç duyulmasını sağlamaktır.

İtalyanlar bir taraftan mevcut iletişim faaliyetlerinin önüne geçmeye çalışırken diğer taraftan Antalya ve çevresinde haberleşmeye de önem vermiştir. İletişim için telsiz ve telgrafhaneler kurmuşlardır.¹⁸ Bu çalışmalar özellikle Rodos adası ile iletişimi sağlayabilmek ve işgali kolaylaştırmak amaçlı yapılmıştır. Telsiz ve telgraf istasyonlarının kurulması işgale giden yolda önemli bir adım olmuştur.¹⁹

İtalyanlar halkı yanlarına çekebilmek için sağlık kurumlarından yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bu faaliyetini gerçekleştirebilmek için İtalya, Antalya'da Milli Misyoner Cemiyeti sayesinde 1913 yılında bir sağlık ocağı, bir dispanser açmıştır. Açtıkları bu kurumlar sayesinde halk üzerinde etkin olmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda İtalyanlar halka bedava sağlık hizmeti vermişler hatta ilaç yardımı yapmışlardır.²⁰ İtalyanların bu yaklaşımları halk üzerinde etki yaratmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından İtalya'nın Antalya ve çevresinde sağlık kurumları alanında faaliyetlerini arttırdıkları anlaşılmaktadır. Çünkü İtalya Deniz Yüzbaşı Giovanni Carossini'yi Antalya'ya hastane açması için görevlendirip göndermiştir.²¹ Hastane açma girişimine resmî olarak izin verilmemesine rağmen okul açmada olduğu gibi hastane açma işini oldu bittiye getirerek, bu teşebbüsün bir klinik açmadan ibaret olduğunu beyan edip, 1919 yılı başında hastane açmışlardır. Bu faaliyet için İtalya'dan Antalya'ya hekimler ve sağlık personeli getirilmiştir. Açılan hastaneye tepki gelmesini engellemek ve halkın teveccühünü kazanmak adına burada ücretsiz tedavi hizmeti verilmiş, halk sağlık kontrolünden geçirilmiştir. Yoksul durumdaki Antalya ahalisi de çaresiz kadın-erkek karışık hizmet verilen İtalyan hastanesine giderek tedavi olmuştur.²²

İtalya Devleti bölge halkını kazanarak bölgeye hâkim olmaya yönelik bir politika izlemiştir. Bu politikada strateji; *"Halkla kurulan ilişkiler sayesinde İtalyan endüstrisi için büyük avantajlar sağlayabilecek zenginliğe sahip işgal bölgesini en azından yarı sömürge haline getirmek"* üzerine kurulmuştur. İtalya'nın Anadolu topraklarındaki birincil amacı ekonomik menfaat sağlamaktır. Bu amacı Sforza'nın İtalya Dışişleri Bakanı Sonnino'ya 28 Nisan 1919'da gönderdiği telgraftan da anlamak mümkündür. Sforza telgrafında *"Eğer daha fazla geç kalmak istemiyorsak, işgal bölgemizde (İtalya'nın Anadolu'daki işgal bölgesi) bir an önce iktisadi işlerle uğraşacak heyetler kurulmalı, demiryolu inşa etmeli ve gemi seferleri düzenlemeliyiz"* görüşünü dile getirerek ülkesinin Anadolu'dan beklentilerinin iktisadi ve ekonomik olduğunu belirtmiştir.²³ İtalya temsilcisi Sforza bir başka demecinde, İtalya'nın Anadolu'da izlemesi gereken politikanın ana hatlarını *"İtalya, Türkiye'nin bütününe endüstrisi için bir pazar olarak bakmalıdır. Bu yüzden bir kapışmaya karşı çıkmalıdır. Bunun için de Türkiye ile her iki taraf için de tatminkâr sayılacak bir barış yapmayı kabul ve arzu etmenin niçin gerekli olduğuna ve Türklerin hoşnutluğunu kazanmanın bizim için elde edilmesi mümkün olan tüm menfaatlerin en güvenilir olacağına inanıyorum"*²⁴ diyerek ortaya koymuştur. Böylece İtalya'nın Anadolu'da diğer devletlerin tersine kanlı işgal politikaları uygulamak yerine ekonomik menfaatler sağlamanın temel amaçları olduğuna vurgu yapmıştır.

16 Korok, "18 Ay İtalyan İşgal Altında", Yeni Sabah Gazetesi, 10 Mart 1941.

17 BOA, DH. EUM. 5. ŞB. 71-25. V. 1.2.

18 Korok, "18 Ay İtalyan İşgal Altında", Yeni Sabah Gazetesi, 11 Mart 1941; Köstüklü, a.g.e., s. 32.; Tayyip Gökbilgin, "1919'da Anadolu'da Yabancı İşgal ve Tahriklerin Doğurduğu Problemler", VII. Türk Tarih Kongresi, C. II., Ankara, 1973, s. 840.

19 Cecini, a.g.e., s. 52.

20 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 8-9.

21 Cecini, a.g.e., s. 55.

22 Selekler, a.g.m, s. 209; Aker, a.g.e., s. 20.

23 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 130.

24 Comte Carlo Sforza, "Megalo Idea", Ayın Tarihi, C. XX. S. 65, Ağustos, 1929, s. 4727-4729.; Comte Carlo Sforza, Makers of Modern Europe, Indianapolis, The Babby Merrill Co. 1930, s. 361; Çelebi, İtalya Arşiv Belgelerinde..., Ankara, 2000, s. 4.

Bölgede İşgalin Başlaması

İtalyanlar Antalya ve çevresinde bu faaliyetlerini gerçekleştirirken diğer taraftan Paris Barış Konferansı'nda müttefikleri ve özellikle de Yunanistan ile Güneybatı ve Batı Anadolu'nun paylaşılması konusunda anlaşmazlığa düşmüş Anadolu'da Yunanistan ile çıkar çatışması içine girmiştir.²⁵ Bu çatışmanın sonucu olarak İzmir'i ele geçiremeyeceklerini anlayan İtalyanlar Yunanlılardan evvel Anadolu'ya asker çıkarmaya karar vermişlerdir. Bu bağlamda ilk hedefleri Marmaris ve Antalya'yı işgal etme girişimi üzerine olmuştur.²⁶ İtalyanlar her ne kadar müttefiklerinden ayrı bir politika takip etseler de müttefiklerinin tepkisinden çekindiklerinden Antalya'nın işgalini meşru bir zemine dayandırma ihtiyacı duymuşlardır. Bu meşruiyeti de Mondros Ateşkes anlaşmasının 7. Maddesine²⁷ dayandırarak hem işgali kolaylaştırmışlar hem de işgallerine karşı tepki gelmesinin önüne geçmeye çalışmışlardır.²⁸ Bundan dolayı Antalya ve çevresini işgal için çeşitli sebepler öne sürerek kendilerini haklı göstermeye çalışmışlardır.

İtalya temel olarak Antalya'yı işgal etme sebeplerini şehirde meydana gelen asayiş olayları ve buna bağlı olarak halkın İtalyan himayesini istediği iddiası ve tezi üzerine bina etmeye çalışmıştır. Gerçekten de Şubat 1919 tarihinden itibaren Antalya'da sonradan İtalya'nın hile ve kurgularının sonucu olarak meydana geldiği anlaşılan birkaç olay gerçekleşmiştir.²⁹

Birinci Olay: Antalya hapishanesinde meydana gelen firar etme olayıdır. İtalya'nın Antalya'yı işgal etmede gerekçe olarak öne sürdüğü şehirde asayiş ortamının olmadığına dair olay 1919 yılı şubat ayı sonunda Antalya hapishanesinden 86 mahkûmun firar etmesi hadisesidir. Olay hiçbir zorlama ve isyan olmadan Antalya hapishanesinin kapısının bilinmedik bir şekilde açılması, nöbetçilerin çattıkları silahların bir anda gasp edilmesi ile gerçekleşmiştir. Meydana gelen olayda Antalya hapishanesindeki en azılı mahkûmlar hapishaneden firar etmiş, etrafa başıboş bir şekilde dağılmışlardır. Bu mahkûmların arasında, Korkuteli'nin Kozağacı köyünden Kırazıva'nın Ömer, 101 yıl cezaya mahkûm edilen Adrasanlı Koca Yusuf, Alanya Arapköylü Mehmet Efeler de bulunmaktaydı. Firarilerin ellerinde para ve kamalar vardır. Kırazıva'nın Ömer'in elinde ise İtalyan silah da mevcuttur. Bu hadisenin, İtalyanların teşviki ve hapishane müdürünün bilgisi dâhilinde geliştiği sonradan ortaya çıkmıştır.³⁰ Yaşanan bu firar olayının hemen ardından Antalya Jandarma Bölük Komutanı ve Antalya Havalisi Takip Kumandanı Emin Bey harekete geçmiş, kaçan mahkûmlar Emin Bey tarafından yakalanarak tekrar hapishaneye gönderilmiştir.³¹ Meydana gelen bu olay İtalyanlar tarafından Antalya'da otorite boşluğu olduğu ve şehirde asayişin olmadığına kanıt olarak gösterilmeye çalışmıştır.

İkinci Olay: Bir posta arabasının eşkıyalarca önü kesilerek taşıdığı malzemelere el konulması hadisesidir. Olay 27 Mart 1919 tarihinde gerçekleşmiştir. Antalya'dan Burdur'a giden postaya Antalya ile Burdur arasında Çubuk Boğazı mevkiinde eşkıyalar tarafından taarruz edilerek postanın önü kesilmiş, götürdüğü malzemelere el konulmuştur.³² Bir grup eşkıya tarafından gerçekleştirilen bu hadisede posta arabasında bulunan 194.891 kuruşluk nakit paraya da eşkıyalar tarafından el konulmuştur.³³ Olay duyulur duyulmaz Antalya mutasarrıflığı tarafından eşkıyalar üzerine yirmi sekiz kişilik bir kuvvet çıkartılmış, olayı gerçekleştiren eşkıyaların yakalanmasına çalışılmıştır. Çubuk Boğazı yakınlarında meydana gelen bu olayın eşkıya Eşece'nin Osman ve yedi kişilik ekibi ile gerçekleştirildiği saptanmış, yapılan takiple Antalya'nın Korkuteli kazası yakınlarında çete reisi Eşece'nin Osman ölü, yanındakiler de yaralı olarak ele geçirilmişlerdir.³⁴

Üçüncü Olay: Antalya'nın Dutlubahçe mevkiinde bir şahsın öldürülmesidir.³⁵ Öldürülen kişi metruk bir tarlada tek odalı bir bağ evinde yaşayan başıboş, asker kaçağı, hırsızlıktan, yol kesmekten sabıkalı, her gece esrar âlemi yapıp komşularını rahatsız eden bu kişi tespit edilemeyen kişiler tarafından öldürülmüştür.³⁶ Bu olay da İtalya tarafından şehirde asayişin kalmadığı şeklinde değerlendirilmiştir.

25 Bkz. Giriş "Paris Barış Konferansı".

26 Cecini, a.g.e., s. 47.

27 Madde 7. Müttefikler emniyetlerini tehdit edecek durum zuhuru her hangi bir stratejik noktayı işgal hakkına haizdirler. Anlaşmanın tam metni için bkz. Fahri Belen, Askeri, Siyasi ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı, Ankara, 1973, s. 11.

28 Türk İstiklal Harbi..., s. 144.

29 Tayyip Gökbilgin, Milli Mücadele Başlarken I., Ankara, 1959, s. 415.

30 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 22 Mart 1941.

31 Hüseyin Çimrin, Bir Zamanlar Antalya, C. I., Antalya, 2007, s. 148.

32 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 18 Mart 1941.

33 BOA, DH. EUM. AYS. 4/ 46.

34 Erten, a.g.e., s. 19.

35 Bu kişinin yaşadığı yer ve özellikleri hakkında ihtilaf yokken kişinin adı hakkında Macit Selekler: "Selami Dede adında birisi", Burhanettin Onat ise; "Fahurlu Çavuş adında yol kesmekten, birçok cinayetten sabıkalı birisidir." demektedir. Bkz. Macit Selekler, Yarım Asrın Arkasından, Antalya, 2011, s. 211-212; Burhanettin Onat, Bir Zamanlar Antalya, İstanbul, 2000, s. 80.

36 Onat, a.g.e. s. 80.

Dördüncü olay: Rum mahallesinde meydana gelen bir patlama olayıdır.³⁷ Olay 27-28 Mart 1919 gecesi meydana gelmiştir. Hristiyan ahalinin yoğun olarak yaşadığı mahallede (Yenikapı/ Karaalioğlu Parkı civarı) bulunan bir alanda gece yarısı ansızın bir kutu içindeki barut infilak etmiştir. Ölen ya da yaralananların olmadığı olayın İtalyan tertibi ile meydana geldiği sonradan tespit edilmiştir.³⁸ Zira patlamanın olduğu yerde İtalyanların kullandıkları malzemelere ait parçalar bulunmuştur.³⁹ Bu olay da İtalya tarafından Antalya'nın işgalinde gerekçe olarak kullanılmış İtalya tarafından bu olay bahane edilerek o gece 200 civarı denizci askeri Antalya'ya çıkarılmıştır.⁴⁰

Antalya'da bir taraftan yukarıda anlatılan olaylar meydana gelirken diğer yandan İtalya işgal hazırlıklarına başlamıştır. 24 Mart 1919'da Recina Elena adlı İtalyan gemisi Antalya açıklarına gönderilerek demir atmıştır.⁴¹ Bu bir bakıma Antalya yönetimi ve halkına gözdağı vermek bir bakıma da Antalya halkına İtalyan varlığını alıştırmak amaçlıdır. Bir taraftan Antalya'da asayiş yokluğuna kanıt gösterilebilecek olaylar meydana gelirken diğer taraftan da bölgede görev yapan İtalyanlar Antalya ve çevresi hakkındaki genel durum ve yerel idarecilerin tutumları hakkında Roma Hükümeti'ne bilgi vermişlerdir. Bu bağlamda 1919 Mart ayı ortalarında bölgede bulunan İtalyan kumandanı Alessandro Ciano Antalya'nın durumu hakkında bir rapor hazırlayarak Roma Hükümeti'ni bilgilendirmiştir. Raporda Antalya hapishanesinden kaçan firarilerin olduğu, şehirde huzur bozucu ve tehdit edici başıbozuklukların yaşandığı bundan dolayı şehirde “durumun İtalyanlar lehine pozitif” olduğuna vurgu yapmıştır.⁴²

İtalya, Antalya'nın işgal planı için Profesör Biagiopace'yi şehre göndermiştir (25 Mart 1919). Biagiopace, Antalya'da konsolos Ferrante ile görüşmeler yapmıştır. Ferrante, Biagiopace'ya İtalyan misyonerlik faaliyetleri için çeşitli görevler vermiştir.⁴³ Bu arada İtalya bir başka harp gemisini daha Antalya açıklarına getirip demirletmiştir. Bu harp gemisinin herhangi bir mütecaviz bir olayı görülmemiştir. Ancak bir İtalyan torpidosu Antalya Limanı'nın iç kısmına kadar yavaşmış torpidodan inen İtalyanlar o günün tatil günü olmasından dolayı çoğunlukla liman ve çevresinde bulunan halkı ziyaret etmeleri için gemiye davet etmişlerdir. İtalyanların davetleri üzerine halktan gemileri ziyarete gidenler olmuştur.⁴⁴ Gemiye gezmek isteyenler sandallarla gemiye götürülmüş ve gezdirilip tekrar kıyıya çıkarılmıştır. Ziyarete gidenlere gemide çeşitli içecekler ikram edilmiştir. Bu arada gemiyi ziyaret edenlerin arasında Antalya Rumlarından Madenli diye anılan tanınmış bir doktor da yer almıştır. Gemi ziyaretinden ayrılırken kendisine bir kâğıt uzatılarak doktordan imzalaması istenilmiştir. Doktor kâğıdın ne anlam içerdiğini İtalyanlara sormuş: “Gemiye ziyaret sonrasında memnuniyet duyulduğuna dair bir belge” şeklindeki cevaba istinaden Doktor bu kâğıdın şehrin İtalya tarafından işgal edilmesinin istendiği ile ilgili istek olduğunu anlayarak bir bahane uydurup kâğıdı imzalamadan gemiden ayrılmıştır.⁴⁵ Bu arada Macit Selekler'in anılarında anlattığına göre İtalyan gemisine Antalya halkı davet edildiği sırada kendisi de iskelede bulunmaktadır. İskelede İtalyan gemisini ziyaretten dönen komşusu Şaban Balta Çavuş ile karşılaşmıştır. Şaban Balta sohbet esnasında Selekler'in kulağına eğilerek “İtalyanların Antalya'yı işgal edeceklerini” söylemiştir.⁴⁶

Donanmanın geldiği günden itibaren İtalyan konsolos Agustino Ferrante ve bir İtalyan, Yahudileri ve Rumları iskeleyle getirerek gemileri gezmişlerdir. Bu sırada birkaç Türk de kandırılarak gemiyi ziyarete götürülmüştür. Vapura gidenlere değişik ağırlıklar, ikramlar, içkiler ikram edilmiş ve dönüşlerinde gördükleri intizam ve nezaketten dolayı memnun kaldıkları hakkında boş bir kâğıda İtalyanların ricasıyla imza atılmıştır. Bu imzaların üstüne ne yazıldığı o an için bilinmemekle birlikte İtalyanlar Ticaret Odası Reisi Hacı Hatip

37 Recep Çelik, Milli Mücadele'de Din Adamları-1, İstanbul, 1999, s. 243.

38 Galip Alçıtepe (Haz.), Mazlum Edison'un Gözüyle Milli Mücadele'de Antalya, Antalya'nın Kara Günleri, Konya, 2012, s. 19.

39 Macit Selekler bu patlamanın hemen ardından mahalde İtalyanların kullandıkları konserve kutularına ait parçalar bulunduğunu ve olayın İtalyan düzmececi olduğuna işaret etmektedir. Ona göre olayı gerçekleştirenler İtalyan konsolosluğunda görevli kişilerdir. Bkz, Macit Selekler, İtalyanlar Antalya'yı Nasıl İşgal Etiler, Yarım Asrın Ardından, (Haz. Ali Yıldız-Resul Kaya) Antalya, 2011, s. 212.

40 Türk İstiklal Harbi, s. 145.

41 BOA, DH, KMS, 52-2.; Ferruh Niyazi Ayoğlu, Kurtuluş, Cumhuriyet'e ve Sıtmaya Adanan Yürek: Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu'nun Anıları, Zonguldak, 2008, s. 239.

42 Cecini, a.g.e., s. 55.

43 M. Petricoli, Archeologia e Politica Estera Trale Due Guerre, Leadercomp, Firenze, 1988, s. 26.

44 Bu hadiseye anılarında Ferruh Niyazi Ayoğlu da temas etmektedir. Ayoğlu; “Gemiye Antalya halkından çok sayıda ziyarete giden olduğunu, ziyarete gidenlerden sadece 16 kişinin üzeri yazılı olmayan boş kâğıtları iyi muamele edildiği gerekçesine istinaden imzaladıklarını bundan başka Antalya halkından kâğıt imzalama gafletine düşen olmadığını yazmaktadır. Bkz. Ferruh Niyazi Ayoğlu, Kurtuluş, Cumhuriyet'e ve Sıtmaya Adanan Yürek: Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu'nun Anıları, Zonguldak, 2008, s. 240.

45 Onat, a.g.e., s. 81.

46 Selekler, a.g.m., s. 211.

Osman Efendi'nin aralarında bulunduğu birkaç kişiye bu kâğıtları imzalatmışlardır.⁴⁷ Gemiye ziyaret eden esnafın ne anlama geldiğini bilmeden imzaladığı bu kâğıt, İtalyanlar tarafından şehrin işgali için şehir halkı tarafından kendilerine davet yapıldığı şeklinde kullanılmıştır.⁴⁸ Bu belgelerle İtalya, Antalya halkının İtalyan işgali ve otoritesini istediklerini iddia etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, İtalyan diplomat Agustino Ferrante, Antalya ve havalisini sözde medenileştirmek ve himaye etmek için vilayette her fırsatta, İtalyanlar lehine olacak, onların işgal için ellerini güçlendirecek olaylar meydana getirmeye çalışmıştır.⁴⁹

İtalyanlar yukarıda meydana gelen düzmece olduğu sonradan anlaşılan olaylarda şehirde ölümlerin meydana geldiğini iddia etmişlerdir.⁵⁰ Dördüncü olayda patlamanın meydana geldiği bölge İtalyan okuluna yakın olması bakımından dikkate değerdir.⁵¹ Olay sabahı Antalya konsolosu Agustino Ferrante Mutasarrıf Vekili Talat Bey'e gelerek "Memlekette anarşi ve asayişsizlik bulunduğu, şehirde emniyetin olmadığı, İtalyan okullarındaki rahibelerin korktukları ve bomba infilakı üzerine de rahibelerin korunması için 10 kişilik küçük bir İtalyan kuvvetinin Antalya'ya karaya çıkarıldığını"⁵² söylemiştir. Bomba infilakının yaşandığı gece Antalya'ya çıkarılan İtalyan askerlerinden oradaki mülki ve askerî görevlilerin haberi olmamıştır. Çıkarma ile ilgili merkeze verilen cevapta çıkarmayı yakinen görenin olmadığı, bu kuvvetlerin eğer çıktılarsa işgalden evvel şehirdeki İtalyan hastanesine geldikleri ve rahip/rahibelerle işbirliği içinde oldukları belirtilmiştir.⁵³ İtalyanların bu oldubitti ile yaptıkları çıkarmaya, Mutasarrıf Vekili, rahibelerin korunması için gerekirse Türk askerî görevlendirileceğini söylemesine rağmen İtalyan konsolosun ısrarcı tavırlarına karargâhtan dışarı çıkmamak kaydı ile müsaade edilmek zorunda kalmıştır.⁵⁴

Yukarıda bahsedilen askerî ve politik unsurlar İtalya'nın Antalya'ya asker çıkarmasında kullandığı gerekçeleri oluşturmuştur.⁵⁵ İtalya tarafından her şehirde meydana gelebilecek sıradan olaylar asayişin olmadığına gerekçe gösterilerek güya bölgede güvenliği sağlamak, düzeni yeniden tesis etmek ve korumak(!)⁵⁶ için Antalya 28 Mart 1919 tarihinde işgal edilmeye başlanmıştır.⁵⁷

İtalya Antalya'ya asker çıkardıktan sonra ilk olarak askerî mevkilere hâkim olmak istemiştir. Bu bağlamda Türk askerlerinin elinde bulunan silahlara cephanelere el konulmuş,⁵⁸ silah ve cephaneliklerin bulunduğu binalar kontrol altına alınmıştır.⁵⁹ Böylece şehirdeki kontrol ele geçirilmeye çalışılmıştır.

İşgali gerçekleştiren kuvvetler bir işgal gücü olmasına rağmen şehirde can kayıplarına sebep olabilecek taşkınlık göstermemişlerdir. İtalya kanlı bir işgal siyaseti takip etmeyince, Antalya halkının da işgale karşı bakışı haliyle yumuşak olmuştur. Bu bağlamda işgal sadece protesto edilmiş, ötesine geçilmemiştir. Zira Harbiye Nezareti de işgalin başlangıcında silahlı direniş gösterilmemesini işgalin protesto edilmesini istemiştir.⁶⁰

Antalya'nın işgal girişimi İtalya tarafından her ne kadar siyasî ve askerî yetkililere bildirilmiş ise de, işgali halka duyurmak üzere bir beyanname hazırlanmıştır. İşgal beyannamesi 28 Mart 1919 tarihinde İtalyan Bahriye Miralayı Albay Caino Aleksandro tarafından bozuk bir dil ile Antalyalılara hitaben kaleme alınmıştır.⁶¹ İşgal beyannamesinde⁶² işgale gerekçe olarak özellikle asayiş ile ilgili hapisneden kaçanların olup, bunların etrafa zarar verdikleri, 27 Mart günü Antalya'dan Burdur yolu ile İzmir'e giden postanın soyulduğu, şehrin merkezinde büyük bir gürültü ile bomba infilak ettiği, bunlardan dolayı Antalya ahalisinin canlarının, mallarının ve emniyetlerinin tehlikede olduğuna vurgu yapılmıştır. Bütün bu yaşananların sebebinin bölgede asayiş olmamasından kaynaklandığı ve güvenliği tesis etmek için Antalya'nın işgalinin gerektiği açıklanmıştır. Ayrıca İtalya, Antalya ahalisi tarafından şehrin işgali için dilekçe ile müracaatlar yapıldığını da iddia etmiştir. İtalyan işgal beyannamesinde tehditler de yer almıştır. İşgal kumandanlığının emirlerine uymayan memurlar ve halka

47 Erten, a.g.e., s. 19.

48 Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı*, Ankara, 1982, s. 30.

49 Çelebi, "Sömürgeciliğin Hedef Kenti..." s. 179.; Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", *Yeni Sabah*, 22 Mart 1941.

50 Aydınel, a.g.e., s. 14.; Metin Özata, *İlkçağlardan Kurtuluş Savaşına Burdur Tarihi*, İzmir, 2009, s. 15; Kadir Şeker, "Milli Mücadele Döneminde Burdur'da Sosyal Hayat", *SDÜ. Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Aralık, 2010, S. 22, s. 66.

51 Cecini, a.g.e., s. 55.

52 Erten, a.g.e., s.17; Aker, a.g.e., s. 25.

53 BOA, DH. EUM. ECB. 28/ 50-A.

54 Erten, a.g.e., s. 17; Çelebi, "Sömürgeciliğin Hedef Kenti..." s. 178; Aker, a.g.e., s. 18.

55 L. Flussi, *La Diplomazia Delle Cannoniere: Gli Sbarchi Italiani in Anatolia Nel 1919*. In *AnalisiStorica: Riusta Di Studie Ricarhe*, S. 1. 1983, s. 44.

56 "Antalya" *Yurt Ansiklopedisi*, C. II., 1985, s. 785.

57 ATASE, İSH, K. 401, D. 2 F. 4.

58 ATASE, İSH, K.321, G. 104, V. 1.

59 Erten, a.g.e., s. 22.

60 BOA, DH, KMS, 53/4-5; Aydınel, a.g.e., s. 16.

61 BOA, DH.EUM. ECB. 28/ 50-A, V.1; BOA DH, ŞRF, 623/ 38.

62 Bkz. EK. 1. 2. ve 3. (Osmanlıca, İtalyanca işgal beyannamesi ve tercümesi). BOA, DH. EUM. ECB. 28/ 50-A.

karşı her türlü savaş hali tedbirinin alınacağı ilan edilmiştir. Bu tehditle halkın işgali kabullenmesi sağlanmaya çalışılmıştır.⁶³ Bu arada işgal beyanı Antalya şehrinin muhtelif mahalleri ile özellikle Antalya Limanı'na astırılmıştır.⁶⁴

İtalyan işgal birliği işgalin ilk günlerinde halkın kendilerine tepki göstermesinden tedirgin olmuştur.⁶⁵ Bu yüzden başlangıçta halkla karşı karşıya gelmekten kaçınılmıştır. Comte Carlo Sforza, Antalya'yı işgal eden birliklerine devamlı surette "halka karşı iyi davranmaları ve baskı yapmamaları" hususunda tavsiye ve telkinde bulunmuştur.⁶⁶ Antalya ahalisinin tepkisinden korktukları anlaşılan İtalyanlar, işgal bölgelerinde kalabilmenin "Türklerin lütfuna" bağlı olduğunu düşünmüşlerdir.⁶⁷ Bundan dolayı kansız bir işgal politikası izlediklerini söylemek doğru olur.⁶⁸ Bu arada İtalyanlar Antalya'nın işgaline ilişkin beyanname yayınlarlarken işgali gerçekleştiren İtalyan askerlerinin şehirde nasıl hareket etmeleri gerektiğiyle ilgili de askerlerine talimat vermişlerdir. Bu talimatla İtalyan askerlerinden Antalya ahalisine karşı azami nezaket ve her hususta azami kolaylık gösterilmesi, yaşanacak büyük hadiselerde bile İtalyan askerlerine has olan ezeli ve ebedi asalet ve olgunluğun sergilenmesi istenilmiş bunun aksinin yapılması durumunda ise askerlerin çeşitli cezalara çarptırılacakları bildirilmiştir.⁶⁹

Gerçekten de İtalyanlar işgal sırasında Antalya halkı ile olan ikili münasebetlerde gayet dikkatli, hoşgörülü davranmaya özen göstermiş, şehirde çalışan memurlara karşı fevkalade nazik bir siyaset takip etmişlerdir. Bölgeye hükmedebilmek için bölgede etkinliklerini arttırmaya çalışmışlar bunu da barış içinde daha kolay yapabileceklerine inanmışlardır.⁷⁰ Bu siyaseti hatasız yürütebilmek için İtalyan işgal kuvvetlerine mahallî âdetler ve dil hakkında bilgi veren kitapçıklar dağıtılmıştır. Bu kitapçığın başında, Türklerle "Kardeş" kelimesiyle hitap edilmesi tavsiye edilmiştir. İtalyanlar, tutum ve davranışları ile ahalinin sevgisini kazanmaya çalışırken, bir taraftan da kendilerini "Hami" durumuna getirebilecek mesaide bulunmuşlardır. Bu yönüyle İtalyan işgal politikasının halk üzerinde psikolojik hareket içerikli yönü de olmuştur. İtalyanların halk üzerinde etkin olabilmek için yaptıkları bu uygulamaların bir işgal siyaseti olduğu, Harbiye Nezareti'nden 12. Kolordu Komutanlığı'na gönderilen yazıda, *"İtalyanların daha Antalya'ya ilk ayak bastıkları günden veri fevkalade muslihane bir siyaset takip ederek ahalinin teveccühünü ferağını bir düstur ittihaz ettikleri malumdur. İtalyanlar aynı düsturu takip ederek muhtelif cihetlerden yok olmasına çalışan terk-i millete karşı bir meşale-i ümit göstermek ve bu suretle ayak bastıkları arazide imtiyazını ahalinin isticlâb niyetiyle teyit eylemek maksadındadırlar..."*⁷¹ denilerek İtalyanların gösterdikleri bu yumuşaklığın işgal politikaları ile ilgili olduğu, bu yüzden İtalya'nın işgal politikasına karşı dikkatli olunması istenilmektedir.

İtalyan askerlerinin Antalya'yı işgal sürecinde gösterdikleri tavırda Yunanistan'ın tutumu ve durumu da önemli bir etken olmuştur. Çünkü İtalya'ya gizliden vaat edilen toprakların büyük bir kısmı Paris Barış Konferansı'nda Yunanistan'a verilmişti. Bundan dolayı İtalya tarafından müttefikleri ve Yunanistan'a karşı tavır konulmuş hatta İtalyan gazeteleri o dönemde Yunanlıların Batı Anadolu'da uyguladıkları mezalimleri yazmışlardır.⁷² Çünkü Yunanistan Anadolu'da İtalya için de düşman olarak görülmüştür. Bu bağlamda düşünüldüğünde İtalya'nın Yunanistan'a olan düşmanlığı İtalya'nın Anadolu işgal bölgelerinde yerli halk ve yönetime karşı ılımlı yansımıştır. O dönemde Comte Carlo Sforza, Türk-İtalyan ilişkileri hakkında basına *"Türklerle karıştı dostluk siyaseti Türk hukukunun meşruiyetini tanıyan İtalyan milletinin kanaatinden doğmaktadır"*⁷³ şeklinde beyanatta bulunarak ılımlı diplomatik mesajlar vermiştir. Ayrıca Sforza, Türklerin İtalyanlara karşı teveccüh besledikleri, bunun nedeninin büyük oranda Türklerin Yunanlılara karşı olan husumetinden kaynaklandığına vurgu yapmıştır.⁷⁴

Gerçekten de İtalya'nın işgal bölgelerinde tutum ve davranışı Yunanlıların işgal politikalarına göre ılımlıyken Yunanlıların İzmir'i işgal etmesi ile işgal bölgesindeki tutumlarında ve davranışlarında daha da alenen

63 Erten, a.g.e., s. 18.

64 BOA, DH.EUM. ECB. 28/ 50-A.V. 4.

65 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 23 Mart 1941.

66 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 132.

67 Erol Ulubelen, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, İstanbul, 1967, s. 214.

68 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 131.

69 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 23 Mart 1941.

70 Levent Ürer, Mondros'tan Mudanya Mütarekesine Türk Dış Politikası, İstanbul, 2005. s. 94.

71 ATASE, ISH, K.204, G. 210, V.1; ATASE, ISH, K.111, G.30, V. 4.

72 ATASE, ISH, S. 8468, K. 258, G. 23, V. 1.

73 Hâkimiyet-i Milliye, 20 Haziran, 1921.

74 Damiani, a.g.e., s. 10.; Ayrıca, Comte Carlo Sforza "Türkiye ile Harbi Nasıl Kaybettik?" adlı makalesinde İtalyan-Yunan rekabeti ile İtalya'nın Milli Mücadele hareketine karşı tutum ve davranış hakkında bilgi vermiş olup. Anadolu'da Yunanlıların öne sürdüğü tezlerine karşı yalnız kendisinin karşı çıktığını bunun da Anadolu İtalyan yakınlaşmasına sebep olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıntı için bkz. Comte Carlo Sforza, "Türkiye ile Harbi Nasıl Kaybettik?" Ayın Tarihi, Şubat, 1928, No. 45, s. 2888-2893.

ılımlı hale geldiklerini söylemek mümkündür. Çünkü İtalya öncede bahsedildiği gibi Anadolu'da Yunanistan'ı rakip güç ve düşman olarak görmüştür. Bu bağlamda Yunan işgalleri İzmir'de başlayınca öncelikle İtalyan askerlerinin el koyduğu silah depoları iade edilmiş, akabinde Türklere silah satışına başlanmıştır. İtalyanlardan bir liraya bir tüfek, beş liraya bir makineli tüfek alınmıştır. Türk halkı bu dönemde Yunan işgal ve zulmü yerine Yunanlılara karşı kendilerini destekleyen İtalyanlara yaklaşmıştır. İtalyan Yüksek Komiseri Sforza, 17 Şubat 1920'de Dışişleri Bakanı Sannino'ya gönderdiği telgrafta "*Türk halkının Yunan işgaline maruz kalmamak için İtalya'nın işgaline göz yumduğunu*"⁷⁵ yazmıştır. Sforza'nın bu iddiası geçerli nedenlere dayanmaktaydı. İtalya Yunan işgalinin genişlemesini istememekte, bu yüzden Yunanlıların Türklere karşı acımasız bir işgal politikası sergilediği gerçeğini her yerde duyurmaktaydı.⁷⁶ Buna mukabil İtalya yumuşak bir işgal politikası izlemiş ve zulümden ziyade bölgede asayiş olaylarının artmasını bahane ederek güvenliği tesis etmeyi işgale gerekçe göstermiştir.⁷⁷ Bu bağlamda işgalin bölgeye yardım amaçlı görülmesi gerektiği mesajını vermeye çalışmıştır. Böylece bir taraftan Yunanlıların zulüm yaptıkları ön plana çıkarılırken, diğer taraftan İtalyan işgal kuvveti huzurun tesisi ve koruyucusu olarak gösterilmiştir.⁷⁸ Türkler de doğal olarak işgal güçlerinden Yunan ve İtalyanlar arasında yumuşak güç olan ve Yunanlılara karşı kendilerini destekleyen İtalyanları kötünün iyisi olarak görmüşlerdir.⁷⁹

İtalyanlar Antalya'yı işgal ettikten sonra askerlerini şehir merkezine düzenli bir şekilde yerleşmişlerdir.⁸⁰ Gerek Antalya'nın işgali gerekse işgalden sonra bölgedeki işgalin genişletilmesiyle ihtiyaç duyulan asker ve işgal malzemeleri Antalya limanından ikmal edilmiştir.

İtalyan İşgalinin Genişlemesi

İtalyanlar Antalya'yı işgal ettikten sonra, önce çevreyi tanımışlar akabinde çeşitli politikalar ile kendilerini halka kabullendirme ve alıştırmaya çalışmışlardır. Antalya halkı ile sıcak ilişkiler kurup kendilerini alıştırdıktan sonra Antalya çevresine önce çeşitli gezilerle bölgeyi tanımışlar, sonra da bölgede yapacak oldukları faaliyetlerini planlamışlardır. Antalya'nın işgalinden iki ay sonra iki komutan, bir tabip, beş kişiden ibaret bir heyetle Antalya-Korkuteli ve Elmalı'da çevre incelemelerde bulunmuşlardır.⁸¹ İşgal kuvvetleri işgali Antalya çevresinden genişletmeye başlamışlardır. Bu bağlamda Kaş'ın merkezi Andifli'ye 11 Temmuz 1919 tarihinde bir İtalyan kruvazörü getirilmiş ve demirletilmiştir. Bu kruvazör İtalya'dan alacağı emre kadar burada duracaktı.⁸² Andifli (Kaş) kazası 24 Temmuz 1919'da altmış kadar askerle işgal edilmiştir. İtalyan askerleri levazım-ı askerîye ve yanlarında birçok malzeme ve telsiz telefon cihazı ile Kaş'a çıkarak işgal etmişlerdir.⁸³ Kaş'ın işgal edilmesi dönemin Kaş Kaymakamı Ali Rıza Bey tarafından işgalin hiçbir haklı gerekçeye dayanmadığı söylenerek protesto edilmiş ve mutasarrıflığa bildirilmiştir.⁸⁴

İtalya bölgede Antalya'dan sonra hâkimiyet alanını genişletmeye çabasına girmişse de oldukça zorlanmıştır. Zira Antalya'dan iç bölgelere işgali kolaylaştırıcı bir demiryolu yoktu. Burdur'dan Aydın ve İzmir'e demiryolu olsa da bu demir yolu o dönemde ihtiyacı karşılayacak kapasitede ve çalışabilir değildi. Bu yüzden öncelikle İtalyanlar Batı Anadolu'da denize sınırı olan yerleri denizden işgal etmeyi tercih etmişlerdir.⁸⁵ İç bölgelerde hâkimiyet sağlayabilmek için ise karayolu ile Antalya'dan Bucak'a oradan da Burdur'a geçmişlerdir.⁸⁶

75 Damiani, a.g.e., s. 38.

76 Yunanlıların Batı Anadolu bölgesindeki işgalde gösterdikleri mezalim İtalyan'ın İzmir, İstanbul ve Antalya temsilcilikleri tarafından yakından takip edilmiştir. İtalyan gazeteleri Yunanlıların yapmış oldukları katliamlara yer vermişlerdir. Yunan askerlerinin İzmir'e çıkar çıkmaz bölgeyi yağmaladıkları, kimi köylerde çocuk ve kadınları camilere doldurup ateşe verdikleri, Müslümanları hedef alan katliamlar gerçekleştirdikleri, özellikle Aydın civarlarında üç bin Müslüman'ı katlettikleri İtalyan Dışişleri Bakanlığı'na rapor edilmiştir. Yine Yunan askerleri ile işbirliği yapan kimi İzmir'de yaşayan Rumların zeybek elbiseleri giyerek Türklere katliam uygulamalarına yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Mevlüt Çelebi, İtalyan Arşiv Belgelerinde Anadolu'da Yunan Mezalimi, ATAM Yayını, Ankara, 2000.; Sina Akşin, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele I., Mutlakiyete Dönüş (1918-1919), Ankara, 2010, s. 243.

77 Türk İstiklal Harbi, C. 2., Batı Cephesi, 1. Kısım, Ankara, 1999, s. 3.

78 Cecini, a.g.e., s. 50.

79 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 133; Kadir Gündoğan, Kurtuluş Savaşı Sırasında Türk İtalyan İlişkileri, AÜ. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1990, s. 41-50.

80 Muhammet Güçlü, XX. Yüzyılın İlk Yarisında Antalya, Antalya, 1997, s.10.

81 ATASE, ISH, K.17, G.73, V.1.

82 ATASE, ISH, K.22,G.17, V.1.

83 BOA, DH. KMS, 52/3-77. V.1-2.

84 İzzet Öztoprak, "Türkiye'nin İşgali ve Milli Direniş Hareketi", Türkler, C. 15., s. 588.

85 Cecini, a.g.e., s. 49.

86 ATASE, ISH, K.437, G. 198, V.1.

İtalyanlar bölgeye hâkimiyetlerini kolaylaştırabilmek için Antalya-Burdur yolu üzerinde Antalya'ya 15 kilometre uzaklıkta bulunan Çubuk Hamı etrafında bir bölük ve 2 km uzaklıkta bulunan Hafız Bey çiftliğinde levazımatı ile birlikte bir bölük asker ikame etmişlerdir.⁸⁷

İtalyan topçu askerleri 3 Temmuz 1919 tarihinde Kızılkaya Nahiyesi'nin Hafızbey Çiftliği'nde birkaç haneyi işgal etmişler ve adı geçen yere karargâh kurmuşlardır.⁸⁸ Böylece, Burdur ve Isparta taraflarının işgali için zemin hazırlanmaya başlanmıştır. İtalyanlar, Çeltikçi karyesine kadar belirli aralıklarla asker yerleştirilmiş, köydeki camiye de üç yüz kadar askeri kuvvet ikame edilmiştir. Antalya'dan başlayarak geniş bir alanda otomobil ve askerler ile seyir ve hareket edilerek sürekli devriye dolaştırılmıştır. Özellikle seyyar otomobillerle geceleri devriye gezilerek kuvvetler teftiş ve denetimde tutulmuş, güzergâh üzerinde asayiş ve otorite tesis edilmeye çalışılmıştır. Antalya ile Burdur arasında İtalyan işgal siyaseti ve işgali genişletme isteğine bağlı olarak otuz beş kadar yük otomobili ile askerî mühimmat taşınmıştır.⁸⁹ İtalyanlar bir taraftan askerî hâkimiyetlerini çevreye yaymaya çalışırken diğer taraftan Antalya'ya çıkardıkları takviye askerî birliklerini toplu olarak şehrin Şarampol ve Burdur Caddesi çıkışına çadırlarla ordugâhlar tesis ederek konuşlandırmışlardır.⁹⁰

İtalyanların işgali iç bölgelere genişletme amaçlı faaliyetleri artarak devam etmiştir. Mayıs 26 Mayıs 1919'da İtalyan konsoloslu, iki İtalyan zabıt ve bir tercüman Burdur'a gitmiş, oradan da akşam Isparta'ya geçmiştir.⁹¹ İtalyan heyeti 26 Mayıs'ta Isparta'da incelemelerde bulunduktan sonra oradan da Eğirdir taraflarına geçerek buralarda gözlemlerde bulunmuştur. Bu gezi ve incelemeler mutasarrıflık tarafından Isparta'yı işgal hazırlığı olarak değerlendirilmiştir.⁹² 14 Haziran'da bir İtalyan generali, emrindeki askerler ve büyük bir otomobille Burdur'a giderek geceyi orada geçirmiş ve ertesi gün Antalya'ya geri dönmüştür.⁹³

21 Haziran'da yaklaşık üç yüz asker, on üç yük arabası, on sekiz otomobille Burdur taraflarına asker sevki gerçekleştirilmiştir.⁹⁴ İki gün sonra ise Burdur'da mevcut bulunan İtalyan askerlerine ek olarak yeni askerler gönderilmiş olup Burdur'da toplam asker sayısı 900'e ulaşmıştır. Bu durum Burdur'u işgal girişiminden başka bir şey değildir.⁹⁵ 22 Haziran tarihinde ise yüz yirmi civarı İtalyan askerî on üç el arabası ve on sekiz makara teli ile Burdur tarafına bir başka kafil daha geçmiştir.⁹⁶ Burdur civarlarına sürekli asker sevkini sebebi asayişin teminin sağlanması olarak açıklanmış, siyasî bir sebebe dayanmadığına ve geçici olduğuna vurgu yapılmıştır. Hatta halktan bir müracaat dahi bulunduğu iddia edilmiştir.⁹⁷ Ancak faaliyetin işgal amaçlı olduğu 23 Haziran'da İtalya işgal kumandanının Burdur'a gitmesi ve Burdur'u işgal için geldiklerini mutasarrıf ve halka bildirerek işgalden kimseye zarar gelmeyeceğini söylemesiyle kesinleşmiştir. Burdur'un işgal girişimi duyulunca bu girişimin derhal protesto edilmesi gerektiği ise 2. Ordu Müfettişi Cemal Paşa tarafından Burdur mutasarrıflığına bildirilmiştir.⁹⁸ İşgalden sonra 27 Haziran'da İtalyan konsoloslu Agustino Ferrante de on otomobil ve yirmi askerle beraber Antalya'dan Burdur'a hareket etmiştir. Aynı gün başka bir İtalyan kafilası ile yedi araba eşya, yirmi iki sandık cephaneye, iki yüz İtalyan askeri ve Doktor Kavalini Burdur'a gönderilmiştir.⁹⁹ Neticede İtalyan kuvvetleri işgali 28 Haziran 1919 tarihinde Burdur'u da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Burdur'da işgal ile birlikte Hükümet Konağı'nın karşısındaki Halıcı Abdüzâde Ethem'in evini karargâh yapıp kullanılmaya başlanmıştır.¹⁰⁰

İtalya işgali genişletirken 15-30 kilometre mesafelerde ikamet yerleri oluşturmuştur. Bu bağlamda Burdur-Isparta bölgesinin işgali için Antalya'ya 15 kilometre mesafede bulunan Karabayır'a Çubuk Beli içine ve Hafızpaşa Çiftliği'ne ikame yerleri tesis edilerek buralara askerî teçhizat ve malzemeler koymuşlardır.¹⁰¹

87 BOA, DH, KMS, 52-2/60.

88 BOA, DH, KMS, 52-3/ 2.

89 BOA, DH, KMS, 52-3/ 20.

90 Erten, a.g.e., s. 22.

91 BOA, DH, KMS, 52/2-9.V.1.

92 BOA, DH, KMS, 52/2-9. V.1.

93 ATASE, ISH, K.16, G. 56, V.1.

94 ATASE, ISH, K.17, G.93, V.1.

95 ATASE, ISH, K. 257, G.86, V.1.

96 BOA, KMS, 52/2-60. V.2.

97 BOA, DH, KMS, 52/3-18. V.1.

98 BOA, KMS, 52/2-60 .V.1-2-3; Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 6. Belge No. 127.

99 BOA, DH, KMS, 52/2- 70. V.3.

100 Günüllü, Cumhuriyet Döneminde..., s. 92.

101 ATASE, ISH, K.17, G.94, V.1.

İtalyan askerleri burada Kızılkaya Nahiyesi'nin Hafız Bey Çiftliği mevkiinde birkaç eve karargâh kurmak amacıyla el konulmuştur.¹⁰² İşgal kuvvetleri hâkimiyet alanını kuvvetli tutmak için Antalya-Burdur arasında esaslı bir menzil hattı inşa etmiştir. Yine aynı güzergâhta yerleşim yeri olan Boğazköy sokaklarında muhtelif yerlere asker yerleştirilmiş, bölgedeki yolları kullanılmak üzere bakımdan geçirilmiştir.¹⁰³

Bölgede Psikolojik İşgal Politikası Ekonomik Alanda

İtalyan Dışişleri Bakanı Antonino di Sangiuliano, İtalya'nın menfaatlerden dolayı bölgenin geneli ile ilgilenildiğine ve bölgede demiryolu hatları inşa etmek, çeşitli imtiyazlar almak için uğraş verildiğine dikkat çekmiş ve İtalya'nın hedeflerine ulaşmak için Akdeniz bölgesinde banka şubesi açılması, bölge ile ticarî ilişkiler kurulması yönünde politika izlenmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁴ Bu dönemde İtalya, Osmanlı Devleti'nden sürekli demiryolu yapma imtiyazı istemiştir. Bu istekleri hem Fransız hem de İngilizler tarafından kuşku ile izlenmiş, ancak İtalya 10 Ekim 1913 tarihinde Osmanlı Devleti'nden demiryolu yapım imtiyazı almayı başarmıştır.¹⁰⁵ Alınan imtiyaz sayesinde İtalya Fethiye-Muğla, Antalya-Kızılkaya, Antalya-Alanya, Antalya-Burdur demiryollarının yapımlarını üstlenmiştir. Ancak, bu imtiyazlar I. Dünya Savaşı'nın çıkışı ile kullanılamamıştır.¹⁰⁶

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Antalya limanı çok işlek bir liman değildir. Savaş nedeni ile bazı yiyecek maddeleri karaborsaya düşmüştür. Bundan dolayı Osmanlı Devleti şeker, pirinç, kahve gibi ihtiyaçların karşılanmasında yabancı gemilerin Osmanlı limanlarına girmesine izin vermiştir.¹⁰⁷ Böylece, İtalya ile Osmanlı Devleti arasında Antalya limanı üzerinde sınırlı olmakla beraber bir ticaret başlamıştır. İtalyanların Antalya limanından sınırlı da olsa ticarete başlamaları ve bunu geliştirmeleri Antalya konsolosu Agustino Ferrante'nin çaba ve gayretleri neticesinde gerçekleşmiştir.¹⁰⁸

Bölgede gelişen ticari faaliyetlere bağlı olarak İtalya Antalya'yı "İş Sahası" kabul edip himaye altına almayı hedeflemiş, sonra da bölgeyi muhafaza etmek ve bölgede hâkimiyet alanını genişletmek yoluna gitmiştir. Antalya ve çevresinin zengin linyit yatakları ve geniş tarım arazilerine sahip olması, tarihî ve uygun iklimi ile İtalyan ilgisinin artmasının temel sebebi olmuştur.¹⁰⁹

İtalyanların en seçkin gemileri Güneybatı Anadolu sahillerine ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Bu ziyaretler kapsamında 21-23 Kasım 1919'da Antalya, 23 Kasım 1919'da Alanya'ya gelmişlerdir. Ziyaretler halk üzerinde önemli bir etki bırakmıştır.¹¹⁰ İtalya'nın Romalıların "Mare Nostrum" (Bizim deniz) dedikleri Akdeniz bölgesinde ekonomik üstünlük sağlama tutkusu dönemin İtalyan politikasına yön vermiş olduğundan İtalya politikasını bölgeden ekonomik çıkar elde etme üzerine oluşturmuştur.¹¹¹

İşgalin hemen ardından İtalya ekonomik alandaki faaliyetlerini genişletmeye başlamıştır. Bu bağlamda İtalyanların 1919 yılı ortalarında ilk başta para ve havale işlemlerini gerçekleştirebilmek için Banko Di Roma'nın bir şubesini Antalya'da açmıştır.¹¹² Açılan banka şubesi aracılığıyla Antalya ahalisinden özellikle köylülere kredi verilerek köylüler bağımlı hale getirilmeye çalışılmıştır.¹¹³ İyi niyete dayanmayan ve köylülerin topraklarını uzun vadede ipotek altına alacak bu uygulamalar Heyet-i Temsiliye tarafından da yakından takip edilmiştir. Nitekim Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal imzalı Antalya mutasarrıflığına gönderilen bir yazıda, Antalya'da Banko Di Roma şubesinin açıldığı ve İtalyanların şehirde ahalinin içinde bulunduğu durumdan, mahallî idarenin kayıtsızlığından faydalanarak Antalya ahalisine 20 sene süreyle faizle icar bedelli, tıpkı Müslüman ahalinin arazisinin işgalden önce Trablus'ta olduğu gibi, etki altına alınmaya çalışıldığı uyarısı yapılarak bu faaliyetlere karşı dikkatli olunması istenilmiştir.¹¹⁴

İtalyanlar Antalya'da emlak ve borç verme sandığı da açmışlardır. Bu maksatla açılan büroda faaliyetlerine başlamışlardır. Özellikle yerli halka senet karşılığı borç para vermeye başlamışlardır. Aslında iyi niyete dayalı gibi görülen bu uygulama ile Antalya halkının elindeki arazilere el koymak amaçlanmıştır. Zira özellikle

102 BOA, DH. KMS, 52/3-2 V.1.

103 BOA, DH. KMS, 52/2-73 V.1.

104 Çelebi, "İtalyan Sömürgeciliğinin Hedef..." s. 170.

105 "Adalia", Enciclopedia Italiana (1929), di. R. P.-R. Ce. -E. Ros. F. J. [106 Çelebi, "İtalyan Sömürgeciliğinin..." s. 170.](http://www.treccani.it/enciclopedia/adalia_%28Enciclopedia-Italiana_%29_(E.T.10.01.2013); Taçalan, a.g.e., s. 93.</p></div><div data-bbox=)

107 Ortak, a.g.e., s. 92.

108 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 13-14 ve 124.

109 Çelebi, a.g.m., s. 171.

110 Çelebi, a.g.m., s. 176.

111 Çelebi, a.g.m., s. 177.

112 Köstüklü, "İtalyan İşgal Metodu..." s. 194.

113 Nuri Köstüklü, Milli Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları, Ankara, 1999, s. 38; Aker, a.g.e., s. 349.

114 Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. 5., İstanbul, 2002, s. 295-296.

çiftçilere borç para verilirken karşılığında senetler imzalatmış, borç paralar geri ödenemediğinde köylülerin topraklarına el konulmasının sözleşmeleri yapılarak mülk sahiplerinden borç alanlara imzalatılmıştır.¹¹⁵

İşgal döneminde İtalya'nın bölgedeki mevcut demiryollarının iyileştirilmesine yönelik birtakım girişimleri olmuştur. Mayıs 1919'da, İtalya Sömürge Enstitüsü (Istituto Coloniale Italiano) Başkanlığı, Başbakan Orlando ve Dışişleri Bakanı Sonnino'ya gönderdiği bir telgrafta, "Anadolu'da İtalya'ya ayrılan bölgelerde demiryolu yapımına önem verilmesinin gerekliliğinden" söz etmiştir. İşgalden sonra Antalya'ya gelen İtalyan General Marini, yetkililere haber vermeye gerek görmeden Korkuteli ve Finike ile oradan Burdur'a yol inşa etmek fikrinde olduğunu söylemiştir. Öncelikle, Antalya iskelesinden şehir merkezine yol yapılmış; Antalya-Burdur, Antalya-Konya yolları tamir ettirilmiştir.¹¹⁶

Antalya'da İtalyan malları getirilerek satılmıştır. Bu bağlamda İtalyan mallarının satıldığı dört mağaza açılmıştır. Bu mağazalarda satılan ürünler özellikle Rum mahallesinde rayiç bedelinin altında ucuza satılmıştır.¹¹⁷ Bunun nedeni halkın İtalyanlara teveccüh beslemelerini sağlayarak halkın kendi taraflarına meyletmelerini sağlamaktır.¹¹⁸

Antalya'da müteakeden sonra pirinç, şeker kahve gibi gıda maddeleri sıkıntısı yaşanmıştır. İtalyanların teşebbüsü ile Antalya'ya Rodos'tan pirinç, şeker, kahve getirilmiştir.¹¹⁹ Bu malzemeler yine rayiç bedellerinin altında satılmıştır. Buradaki amaç halkın içinde bulunduğu çaresizlikten yararlanarak onların ihtiyaçlarını karşılayıp İtalyanlara teveccüh beslemelerini sağlamaktır.

Ayrıca, halkı yanlarına çekebilmek için onların ihtiyaç duydukları malzemeleri karşılama yoluna da gitmişlerdir. Halkın çoğunluğunun tarımla uğraştığı Antalya'ya zirai alanda ihtiyaç duyulan araç-gereçler getirilmiştir. Bu araçların içerisinde 3-4 tane traktör de bulunmaktadır.¹²⁰ İtalyanların tarım alanında kullanılmak üzere araç gereç getirmeleri özellikle tarımla uğraşan köylüler üzerinde etkin olmak istediklerini göstermektedir.

İtalyanlar Antalya'da işletmeler de açmışlardır. Otel, sinema açıp işletmişlerdir. Ayrıca, marangozhaneler açmışlardır. İlk jeneratörü Antalya'ya getirerek geceleri şehri aydınlatmaya çalışmışlardır.¹²¹

İtalyanlar halk üzerinde manevî ağırlığı olan kişiler, yöneticiler ve askerlerle iyi ilişkiler kurarak bu sayede halka nüfuz edebilmeyi hedeflemişlerdir.¹²² Bunu zaman zaman çeşitli hediyeler vererek gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Bazen Türk askerlerine ayakkabı ve elbise verdiklerine bile rastlanılmıştır.¹²³

İtalyanlar bölgede otomobillerle Antalya-Burdur ve Antalya-Korkuteli arasında yolcu taşıma işi yapmıştır.¹²⁴ Bu bağlamda Antalya-Burdur arasında iki İtalyan otobüsü taşımacılık yapmıştır.¹²⁵ Yolcuları 20 kg. yükleriyle birlikte Antalya'dan Burdur'a dört lira karşılığında taşıyan İtalyanlara bu taşımadan olumsuz yönde etkilenen Türk nakliyeciler, bazı köprülere çivi çakarak İtalyan kamyonlarının lastiklerini patlatmak suretiyle tepki göstermişlerdir. Buna rağmen, Agustino Ferrante, Dışişleri Bakanlığı'na Antalya-Burdur arasında yük ve yolcu taşınmasının Burdur ve İzmir arasındaki iletişimi arttıracaklarını düşünerek seferlerin arttırılmasını istemiştir.¹²⁶

Mustafa Kemal Anadolu'nun içinde bulunduğu genel durum hakkında 24 Nisan 1920 tarihinde Meclise bilgi vermiştir. İtalyan faaliyetleri ile ilgili olarak "İtalyanlar suret-i umumiyede mülayim bir vaziyet almışlardır. Kendileri ile hiç bir vak'a olmadı ve bu nokta-i nazarlarında (sabit kaldılar) ve bütün onların talep ettikleri şey menafî iktisadiye teminidir. İtalyanlar memleketimizde azami menafî-i iktisadiye temin etmek için devletimizin müstakil kalmasını, diğer bir devlet-i ecnebiyenin taht-ı esaretinde bulunmamasını temin etmek cihetini kendi menfaatleri muktaziyatından telâkki etmekte ve her ikisi de bunu bize birçok münasebetlerle söylediler ve elyevm söylemektedirler"¹²⁷ demiştir. Mustafa Kemal'in verdiği bu bilgiden İtalya'nın Anadolu'ya ekonomik menfaatleri için geldiği anlaşılmaktadır. Tabiatıyla İtalyanlar işgal bölgelerinde halka karşı yakın ve sıcak davranmışlar, halk ile aralarında problem çıkmasını önlemek için ılımlı bir politika izlemişlerdir.

115 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 11 Mart 1941.

116 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 157.

117 BOA, DH, KMS, D. 52-3, V. 43/1.

118 BOA, DH, KMS, 52-2/23, V. 2.

119 BOA, DH, KMS, D. 30, V. 28.

120 Abdurrahman Güzel, "Milli Mücadele Yıllarında Antalya", Türk Tarih Kongresi, C. VI., Ankara, 1994, s. 2696.

121 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 9.

122 ATASE, KI. 243, D. 17, F. 30.

123 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 135.

124 ATASE, KI. 809, D. 38, F.141.

125 ATASE, İSH, K. 437. D. 198. V. 1.

126 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 159.

127 TBMM Gizli Celse Tutanakları, 24 Nisan 1336 (1920), I. Cilt, 2. Birleşim. s. 6.

Eğitim Alanında

Osmanlı topraklarında yabancı okulların açılmaya başlanmasına bağlı olarak İtalyanlar da okul açma girişimlerinde bulunmuşlardır. 1861-1914 yılları arasında Osmanlı Devleti dâhilinde çok sayıda İtalyan eğitim müessesesi açılmıştır. Açılan okullarda hedef kitle olarak Hristiyan ve Musevi çocukları seçilmiştir.¹²⁸ İtalya'nın Anadolu'da eğitim ve öğretim faaliyetlerine önem vermesinin sonucu olarak Anadolu'da ilk İtalyan okulunun 1861 yılında İstanbul'da açıldığı görülmektedir. 1914 yılına gelindiğinde Anadolu'da toplam kırk yedi İtalyan Okulu açılmıştı. Bu okullardan biri de Antalya'da açılmıştır.¹²⁹ İtalya Anadolu'da İtalyan kültürünü yayma, İtalya'yı tanıtmaya, misyonerlik faaliyetlerini uygulama amacıyla okullarında faaliyetler yürütmüştür.

İtalyan Hükümeti 4 Mart 1919'da Antalya'da bir konsolosluk açılması ile Antalya'da bir misyoner okulu açılması kararını almıştır.¹³⁰ Mondros Mütarekesi'nden hemen sonra İtalya kendisi için son derece önemli olan Antalya'ya Anadolu'da savaştan önce de görev yapmış olan Farrante'yi konsolos olarak göndermiştir. Konsolosun da çalışmaları neticesinde işgalin hemen ardından Antalya'da İtalyan Okulu açılmıştır. Okulda görev yapmak için İtalya'dan papazlar getirilmiştir. Böylece İtalya açtığı eğitim kurumları ile Osmanlı toprakları üzerindeki sömürge politikasında başta Fransa olmak üzere diğer Avrupa devletlerinin yaptıkları gibi seferberlik ortamı içinde kültürel ve sosyal müesseseler kurarak siyasi nüfuzunu arttırmak istemiştir.¹³¹

İtalyanlar Antalya ve çevresinde kültürel faaliyetlere de önem vermişlerdir. Bu faaliyetlerini açılan İtalyan eğitim kurumlarıyla gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Bu eğitim kurumlarında genellikle papazlar görevlendirilmiş olup bunlar İtalyan propagandası yayma yolunda faaliyetlerde bulunmuşlardır. İtalyanlar ayrıca İtalyanca'nın şehirde öğretilmesi için de kurslar açmışlardır.¹³²

İtalyan işgal birliklerinin komutanı Albay De Bisogno Kasım 1919'da Bucak'ta bir İtalyan okulunun açılmasını İtalya Dışişleri Bakanlığı'ndan talep etmiştir. General Elia tarafından Dışişleri Bakanlığı'na 8 Kasım 1919'da gönderilen telgrafta "Bucak halkının kendilerinden, gençlere İtalyanca öğretecek bir okulun açılması talebinde bulunduklarını"¹³³ yazmıştır. Ancak Bucak'ta okul açılmasına izin verilmemiştir. Öte yandan 1920 yılında açılan Kuşadası, Burdur, Söke, Muğla, Fethiye, Antalya'daki İtalyan okullarında eğitim ve öğretim yapılmıştır. Antalya'da açılan okulda 15 Şubat 1920'den itibaren akşamları İtalyanca kursuna da başlanmıştır.¹³⁴

Açılan bu okullarda sadece İtalyanca eğitim yapılmamış, aynı zamanda Hristiyanlık propagandası da yapılmıştır. Bu kurumlar sayesinde İtalyanlar misyonerlik faaliyetlerini kolaylıkla yapma fırsatı bulmuşlar, halkı etkilemek için eğitim kurumlarını bir vasıta olarak kullanmışlardır. İtalya, halkın sevgisini kazanarak bölgeye hâkim olma eksenli bir işgal politikası izlemiştir. Bu siyasetin önemli bir ayağını da propaganda oluşturmuştur. İşgal bölgesinde açılan kurumlar İtalyan propagandası yaparak halk nüfuz kurulmuştur. Kültür emperyalizmi olarak adlandırılabilir bu uygulamada, açılan İtalyan okulları büyük bir öneme sahiptir.

Sağlık Alanında İşgal Politikası

Osmanlı Devleti'nin yıllardır savaş halinde olması ülke genelinde olduğu gibi Antalya'da da olumsuz etki yaratmıştır. Bu etki özellikle Milli Mücadele yıllarında şehir halkına sağlık alanında olumsuz yansımış halk savaştan zayıf, bitkin düşüp fakirleşmişken salgın hastalıklarla da mücadele edemez hale gelmiştir. Antalya halkının sağlık durumu hakkında Antalya Laboratuvar Müdürü Doktor Reşit Galip Bey, 1920 yılında Sıhhiye Vekâleti'ne gönderdiği raporda, bölge ahalisinin % 75'nin sıtmalılı olduğunu bildirmiştir.¹³⁵ Bu rapor bölgede salgın hastalıkların çok yaygın olduğunu işaret etmektedir.

Ferruh Niyazi Ayoğlu da işgal yıllarında Antalya halkının sağlık durumu ile ilgili bilgi vermektedir. Ferruh Niyazi Bey, "Antalya halkının Milli Mücadele döneminde sıtma hastalığı ile yoğun bir mücadele içinde olduğunu, insanların sıtma hastalığından dolayı karınları şişmiş, bacakları incelmış yürüyecek takadı kalmamış şekilde yaşamakta oldukları" tespitiinde bulunmaktadır.¹³⁶ Bu iki tespitten de anlaşılmaktadır ki, Antalya halkı işgal yıllarında sağlık açısından iyi durumda olmayıp, salgın hastalıklarla mücadele etmektedir. Ancak salgın hastalıklarla mücadele edecek ilacın da kolayca sağlanabildiğini söylemek mümkün değildir.

128 Adnan Şişman, XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri, Atatürk'ün 125.

Doğum Yılı Armağanı, Ankara, 2006. s. 354.

129 Şişman, a.g.e., s. 353.

130 Çelebi, "İtalyan Sömürgeciliğinin...", s. 176.

131 Şişman, a.g.e. s. 356.

132 Çelebi, Milli Mücadele Dönemi..., s. 151.

133 BOA, DH, KMS, D. 52/3 V. 43-1.

134 BOA, DH, KMS, 52-3 /43.

135 Muhammet Güçlü, Dr. Burhannettin Onat ve Hayatı (1894-1976), Antalya, 2004, s. 25; Mehmet Temel, Atatürk Döneminde Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar ile Mücadele, İstanbul, 2008, s. 67.

136 Ayoğlu, a.g.e., s. 238.

Diğer taraftan işgal yıllarında Antalya'da hekim sayısı oldukça azdır. Antalya'da altı, Elmalı'da bir, Burdur'da üç, Isparta'da dört, Yalvaç'ta altı doktor bulunmaktadır. Antalya'nın Akseki ve Alanya kazalarında ise doktor yoktur.¹³⁷ Hekimlerin ihtiyacı olan sağlık malzemeleri de yeterince bulunamamaktadır. Antalya'da sağlık açısından durum böyle olunca bölgede işgal kuvveti olan İtalya bu durumdan istifade etmiştir. Antalya halkının sağlık açısından gereksinimleri çok iyi kullanılmış, bu doğrultuda politika üretilmiştir. Böyle bir atmosferde İtalya'nın Antalya ahalisine karşı uyguladığı sağlık politikası halkta İtalyanlara karşı teveccüh uyandırmıştır.¹³⁸ Aynı zamanda İtalyanlar Burdur'da dispanser açmışlar halkı bedava sağlık kontrolünden geçirmeye başlamışlardır.¹³⁹

Bölgede sıtma hastalığının yaygın olması İtalyanların elini güçlendirmiştir. İtalyan kuvvetleri, sıtma hastalığının tedavisinde kullanılan "kinin" ilacını bölgede dağıtarak halka sağlık açısından yardımda bulunmuşlardır.¹⁴⁰ Aslında İtalyanların kinin ilacı vererek salgın hastalıkları önlemesi ve halkı tedavi etmesi sadece Antalya ahalisinin iyiliği ve sıhhati için iyi niyet çerçevesinde yapılan bir faaliyet değildir. Çünkü İtalyanlar da sıtma hastalığına yakalanmaktan ciddi derecede korkmuşlardır. Dolayısıyla sıtma hastalığının ilerleyip kendilerini de etkilememesi için bu hastalıkla mücadele etmişler, halka yardımda bulunmuşlardır.¹⁴¹ Diğer yandan bu çalışma esnasında İtalyanların sıtma hastalarını tedavi amaçlı faaliyetlerine rastlansa da hastalığa sebep olan etkenleri yok etmeye yönelik bir çabaya ulaşılammıştır. İtalyanlar Burdur'un işgalinin ardından şehirde bir dispanser açarak halkı ücretsiz muayene etmeye başlamışlar, çocuklara İtalyan çikolataları dağıtarak onların gönüllerini kazanmaya çalışmışlardır.¹⁴² İşgalinin tamamlanmasıyla da konsolos Ferrante 8 Temmuz'da Burdur'u ziyarete gitmiştir.¹⁴³

İtalya bölgede sağlık politikası yönünden kurumsal bir kimlikle çalışmıştır. İtalya Antalya ve çevresine hâkim olabilmek için bölgede sağlık klinikleri kurmuştur. Bu politikanın gerçekleştirilebilmesi için bir sağlık koordinatörü görevlendirilmiştir. Bu koordinatör Giovanni Carossini'dir. Carossini daha önce Libya'da da görev yapmış sağlık alanında oldukça deneyimli bir hekimdir. İtalyanlar Carossini koordinatörlüğünde sağlık alanında bölgede teşkilatlı bir yapılanmaya gitmişlerdir.¹⁴⁴ Bu bağlamda hastane ve dispanser açmışlar, şehre doktor, hemşire ve hasta bakıcı getirerek halk üzerinde iyi intiba bırakma yoluna gitmişlerdir.¹⁴⁵

İtalya Antalya'da bir binayı hastane olarak kullanmak için kiralamıştır. Bu binanın kira sözleşmesi Hazi- ran 1924 yılına kadar geçerli olmak üzere yapılmıştır.¹⁴⁶ Antalya ve civarında hastanede kullanılmak için iki binin üzerinde hastane yatağı ve malzemeler getirilmiştir.¹⁴⁷ Bu dönemde sıtma ve bel soğukluğundan çokça şikâyetçi olan halk, İtalyan hastanelerinin sağlık hizmetinden yararlanmışlardır. 2. Ordu Müfettişliği'nden Harbiye Nezareti'ne gönderilen uyarı bilgisinde İtalyanların hastaneler açtıkları ve halka tesir ettikleri, hatta Antalya'da yaşayan Rumların bile İtalyan hastanelerinden memnun olmalarından dolayı kendi milli hastanelerini açmaya gerek duymadıkları, Antalya Müslüman halkının günden güne İtalyan hastanelerine karşı teveccühünün çoğaldığı rapor edilmiştir.¹⁴⁸ Yokluk ve kıtlık yüzünden salgın hastalıklarla mücadele edemeyen Antalya halkı bir mecburiyetin sonucu olarak İtalyan hastanelerinde tedavi olmuştur.¹⁴⁹ Bu açıdan bakıldığında İtalyan sağlık kurumları "İtalyanların Truva Atı" gibi kullanıldığı söylenebilir.

Milli Mücadele döneminde bulaşıcı hastalıklar için kullanılan serum, aşı ve ilaçlar Anadolu'da temin edilememiştir. Ferruh Niyazi Bey Kastamonu'dan Sivas'a sıhhat müdürlüğüne nakli yapılırken orada uzmanlarla salgın hastalıklara karşı mücadele için istihsal laboratuvarı kurmuştur. Laboratuvarı çiçek, kolera, kuduz, tifo aşılı yapılabildiği ise de neosalvarsa¹⁵⁰ gibi frengi ve humma-i racia hastalıklarında kullanılan ilaçlar bulunmadığından bu hastalığa yakalanan hastaların tedavileri yapılamamıştır. Bu ilaçların temini ile ilgili olarak dönemin Antalya sıhhat müdürü Hasan Ferit (Cansever) Bey aracılığıyla İtalyanlarla temasa geçerek bu ilaçları temin etmiş, temin edilen ilaçlar sayesinde doğu vilayetlerinde başlayan frengi ve humma-i racia hastalıkları önlenebilmiştir.¹⁵¹

137 BOA, DH, KMS, 52-3/ 43.

138 BOA, DH, KMS, 52-3/65.

139 Gönüllü , Ali Rıza, Milli Mücadele'de Burdur, s. 605.

140 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 10 Mart 1941.

141 Erten, a.g.e., s. 15.

142 Gökbiçgin, a.g.e., s. 159.

143 BOA, DH, KMS, 52/3-17. V.1.

144 Cecini, a.g.e., s. 55.

145 Nuri Köstüklü, "İtalyan İşgal Metodu ve Antalya", Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu Kitabı, 18-19 Aralık Antalya, 2003, s. 191.

146 BCA. 272.11.17.80.8

147 ATASE, İSH K. 809, D. 70, F. 71.

148 ATASE, İSH. K.22, G. 50, V. 1-2.

149 Onat, a.g.e., s. 78.

150 Frengi tedavisine yarayan arsenikli bir formül.

151 Alçıtepe, a.g.e., s. 140.

İşgalin ardından çevreyi tanımak için İtalyan birliklerince düzenlenen gezilere sağlık hekimleri de heyetlere dâhil edilmiştir. Antalya mutasarrıflığından 24 Mayıs 1919 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen bilgilendirme yazısında 21 Mayıs günü bir grup İtalyan askerin bir yüzbaşı, iki kumandan, sabık Antalya Konsolosu Ferrante, iki tabip ve tercümanla Korkuteli'ne gittikleri, ertesi gün ise Elmalı'ya geçecekleri, gezinin amacının mıntika ve patika yolları keşfetmek olduğu bildirilmiştir¹⁵². Belgeden anlaşıldığı üzere çevre gezisinde iki tabip de yer almıştır. Çevre gezilerine tabiplerin özellikle dâhil edilmesi halk üzerinde etki yaratabilmek içindir. Bu sayede, halka zarar vermekten ziyade halkın sağlığıyla da ilgilenildiği mesajı verilmek istenmiştir.

Nisan 1920'de Burdur taraflarında görev yapmak için iki doktor bir İtalyan kruvazörüyle Antalya gelmiş buradan Burdur'a gönderilmiştir.¹⁵³ Yine 1920 yılının Ağustos ayında bir İtalyan doktoru daha deniz yoluyla Antalya'ya gelmiştir.¹⁵⁴ İtalyanların birçok doktoru bölgede sıcak savaş olmamasına rağmen Antalya'ya göndermeleri dikkat çekicidir. Bu durum sağlık politikalarının halk üzerinde etkileyici bir tesir bırakmış olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü sağlık sayesinde halkın çoğunluğuna hitap etme olanağı bulunmuştur. İşgali genişletme siyasetine bağlı olarak Antalya'da uygulanan politikanın benzeri Burdur'da da hayata geçirilmiş ve bu doğrultuda Burdur'da dispanser ve hastane açılmıştır.¹⁵⁵

İşgal bölgesinde faaliyetlerine büyük önem verilen sağlık kuruluşları, ücretsiz tedavi verdikleri için halk tarafından ilgiyle karşılanmıştır. İtalyan Dışişleri Bakanı Tittoni Ağustos 1919'da Doğu Akdeniz Sefer Kuvveti Kumandanlığı'na verdiği emirde, "Anadolu halkına mümkün olan en geniş sağlık hizmetinin verilmesini ve gerekirse yeni sağlık kuruluşları açılmasını"¹⁵⁶ bildirmiştir. Halka ücretsiz olarak ilaç dağıtılması vb. sağlık hizmetleri, halkın İtalyanlara sempatiyle yaklaşmasında çok etkili olmuştur.

Diğer Alanlarda İşgal Politikası

İtalya Antalya'yı işgal ettikten sonra ekonomik, sağlık ve eğitim alanları dışında da faaliyetlerde bulunmuştur. Bu politikanın başında bölgede misyonerlik faaliyetlerinin geldiğini söylemek doğru olur. Antalya'nın işgalinin ardından bölgeye birçok misyoner gönderilmiştir. Bu bağlamda misyonerlik faaliyetleri için Rahip Tombak, Doktor Kavalini ve Konsolos Kâtibi Kombati adlı kişiler Arabia adlı İtalyan torpidosu ile Antalya'ya gelmiş ve bölgede faaliyetlere başlamıştır.¹⁵⁷ İtalyan misyonerler halkın arasına karışarak her vesile ile halka teveccüh, şefkat ve sevgi göstermişlerdir. Bilhassa fakir semtlerde bahşış ve hediyeler ile halkın sempatisini kazanmaya çalışmışlardır.¹⁵⁸ Bu faaliyetleri yürütenlerden biri de "Petara" adlı İtalyan misyoner rahiptir. Antalya'da çok aktif çalışan bu rahibin Antalya'da tanımadığı, selamlaşmadığı kimse kalmamıştır. Rahip hem Antalya ve çevresinde bulunan diğer misyonerleri idare etmiş; hem de halkı Osmanlı yönetimine karşı soğutmaya çalışmıştır.¹⁵⁹ Rahibin Antalya Müslüman ahalisinin aleyhine çalıştığını Antalya Lisesi'nde muallimlik de yapmış olan Zeki Bey ortaya çıkarmış ve halkı bu konuda aydınlatmıştır.¹⁶⁰

Antalya'ya tüccar görüntüsünde misyoner amaçlı bir takım İtalyanlar da getirilmiştir. İtalyan misyonerlerin zaman zaman bölgeye zarar verdikleri de olmuştur. 4. Ordu mıntikasında telgraf telleri haberleşmenin önüne geçmek için kesilmiştir. Telleri kesenlerin bölgede misyonerlik faaliyetleri yürüten İtalyan rahipler olduğu anlaşılmıştır. Bu rahipler yakalanmışlar ve Eskişehir'e oradan da Ankara'ya sevk edilmişlerdir.¹⁶¹ İtalyan rahiplerin İstanbul'a gitme isteklerine izin verilmemiştir.¹⁶²

İtalya bölgede bayındırlık faaliyetlerinde de bulunmuştur. Yıldırım Kıtası Müfettişi Cemal Bey'in Harbiye Nezareti'ne çektiği 24 Mayıs 1919 tarihli telgrafta Antalya'ya Marini adlı bir emekli İtalyan generalin geldiği ve Antalya'nın Yenikapı semtinde terzi Omikro'nun evini beş seneliğine kiraladığı rapor edilmiştir. Emekli general özellikle bölgede bayındırlık alanında çalışmalar yapmıştır. Ayrıca aynı belgede İtalyanların Antalya mutasarrıfına bilgi vermeye gerek görmeden Korkuteli, Finike, Antalya ile Burdur arasında yol inşa etmek fikrinde ve bunun hazırlığı içinde oldukları rapor edilmiştir.¹⁶³

152 BOA, DH. KMS, 52/1-80. V. 1.

153 ATASE, ISH, K.863, G.104, V. 1.

154 ATASE, ISH, K.650, G.129, V. 1.

155 ATASE, ISH, K.201, G.67, V. 1.

156 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 152.

157 BOA, DH, ŞRF, 622/ 139.

158 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 10 Mart 1941.

159 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 10 Mart 1941.

160 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 11 Mart 1941.

161 BOA, DH. EUM. 5. ŞB. 71/25.

162 BOA, DH. EUM. 5. ŞB. 71/25.

163 BOA, DH.KMS. 52/1-80. V.1. ; ATASE, ISH. K. 17, G. 73. V.1; HTVD, Y. 11. Mart 1962, S. 39, N. 932.

İşgal kuvvetleri bayındırlık faaliyetleriyle ilgili bakım ve onarım işleri ile ilgilenmiştir. Bölgedeki onarıma ihtiyaç duyulan yerler için İtalya'dan malzeme ve mühendis getirilmiş, çok sayıda yol ve köprüyü tamir edilmiş, birçok yerle de irtibatı sağlamak için yol yapılmıştır. Antalya iskelesinden şehir ile iletişimi kolay sağlamak, limana getirilen malzemeleri kolayca şehre ikmal etmek için limandan şehre yol yapmışlardır. Bayındırlık alanında sadece Antalya merkezde faaliyet gösterilmemiştir. Antalya'nın çevre yerleşim yerleri ve ilçelerinde de faaliyetler yürütülmüştür. Bu amaçla, 8 Nisan 1919 tarihinde bir İtalyan heyeti Antalya'dan Burdur'a gitmiş ve resmî makamlarla görüşmüştür. Görüşmede ziyaretin sebebinin merkezi hükümetten şimendifer yapım imtiyazı alınacağından bölgeyi tanımak ve şimendifer hattı yapılıncaya kadar bölgeler arasındaki yolcuları otomobillerle taşımak niyetlerinde olduklarını, ahalinin bu taşımacılığa arzusunun olup olmadığını öğrenmek olduğunu söylemişlerdir. Ancak Burdur mutasarrıfı bu konularda olumsuz görüşünü bildirmiştir.¹⁶⁴ Mutasarrıfa rağmen İtalyanlar amaçlarında ısrarcı olmuşlardır, amacına ulaşarak bölgede tesirli olmaya başlamışlardır¹⁶⁵. İşgal birlikleri halk üzerinde tesirlerini arttırmak için Antalya-Korkuteli arasında yolcu ve yük taşımacılığı işlerine başlamış ve bu sayede halk ile iç içe olmaya çalışmıştır.¹⁶⁶ Yolcu taşımacılığı yaklaşık 30 otomobille haftada iki defa Antalya-Burdur arasında karşılıklı olarak gerçekleştirilmiştir. Halk ve resmi görevliler İtalyanların iyi niyetli gibi görünen davranışlarına o kadar teveccüh göstermişlerdir ki Burdur Belediye Kâtibi Ömer Efendi Burdur'dan Antalya'ya yolculuk yapmak isteyen yolcuları belediye meydanında sıraya koyup isimlerini listelemiştir.¹⁶⁷ Bu durum İtalyan politikalarının halkı ne kadar derinden etkilediğinin göstergesidir.

İtalyanlar bu işi sadece yolcu taşımak üzere değil, kendi askerlerine yiyecek malzemesi aktarma ve posta/evrak işlemleri için de yapmışlardır. Ayrıca, yolcu taşımaya önem verilmesinde işgali genişletmek için zemin oluşturmak, yeni yerleşim yerlerini tanımak ve işgal kuvvetleri arasında iletişimi kolayca sağlayabilmenin de etkili olduğu unutulmamalıdır.¹⁶⁸

Burdur'a doğru İtalyan işgali genişlerken misyonerlik faaliyetleri de geride bırakılmamış, rahipler de buralara sevk edilmişlerdir.¹⁶⁹ 14 Ağustos'ta ise İtalyan işgal kumandanı ve tercümanı bir grup asker ile birlikte Isparta'ya gelmiştir.¹⁷⁰ Çevreyi gezen işgal kumandanına Isparta halkı ciddi tepki göstermiş, bunun üzerine halkın tepkinin büyümesi tehlikesine karşı işgal kumandanı geri dönmek zorunda kalmıştır.¹⁷¹

İtalyan işgalinde uygulanan bir başka politika da çocuklara karşı yaklaşımlardır. İtalyan birlikleri çocuklara karşı olağanüstü sempatik davranma yolunda siyaset izlemişlerdir. Öyle ki çocuklara çikolata, şeker ve kartpostal dağıtmışlardır. Yine halka "kuşak" adı altında kendi bayraklarının renklerini taşıyan kırmızı, beyaz, yeşil kumaşlardan dağıtmışlardır. Bu uygulama işgal siyasetinin bir parçası olarak hayata geçirilmiştir.¹⁷² Bu sayede halk üzerinde psikolojik bir baskı ve kabullenme oluşturmak hedeflenmiştir.

İtalyanlar iletişime özellikle posta hizmetlerine önem vermiş, Burdur, Kuşadası, Antalya, Muğla, Güllük, Bodrum, Fethiye, Marmaris, Çine, Söke ve Koçarlı'da askerî posta teşkilatları kurmuştur. Ayrıca, Antalya, Burdur, Fethiye, Muğla, Milas, Kuşadası, Söke, Kurna, Çine, Akşehir, Konya'da telsiz istasyonları da inşa etmişlerdir.¹⁷³ 25 Şubat 1920 tarihli 12. Kolordu Kumandanlığı'ndan 1. Kolordu Kumandanlığı'na çekilen telgrafta, Roma-Türkiye arasında işleyen posta tayyareleri olduğu, 18 Şubat 1920'de iki İtalyan uçağının Antalya'ya geldiği ve bunların Roma, Selanik, İzmir güzergâhında işledikleri¹⁷⁴ bildirilmiştir. Dolayısıyla İtalyanlarca Roma ile Antalya arasında Selanik-İzmir güzergâhından uçakla posta ve haberleşme yapılmıştır.

İtalyanlar işgal döneminde şehirde aydınlatmaya önem vermişlerdir. Şehre projektör getirip geceleri şehri aydınlatılmıştır.¹⁷⁵ Bunu yapmalarının temel sebebi gece karanlığında kendilerine yapılabilecek saldırıları önlemeye yöneliktir.

İşgal kuvvetleri deniz ulaşımına da önem vermişlerdir. İşgal döneminde Anadolu limanları ile İtalya arasında gemi seferleri yapılmıştır. Venedik ve Cenova'dan, İstanbul-İzmir-Antalya-Mersin'e, Rodos-Marmaris-Fethiye-Antalya'dan Rodos-Gökova-Bodrum-Güllük-Kuşadası arasında seferler gerçekleştirilmiştir.

164 ATASE, ISH. K. 115, G. 64, V. 5.

165 26 Mayıs 1919 tarihli 2. Ordu Müfettişi Cemal Paşa imzalı raporda "İtalyanların Burdur havalisinde tesir etmeye başladıklarını hissediyorum" denmektedir. Bkz. ATASE, ISH. K. 190, G. 4, V. 1.

166 ATASE, ISH. K.863, G. 141, V. 1-2.

167 ATASE, ISH. K.258, G. 103, V. 1.

168 ATASE, ISH. K.258, G. 60, V. 1; ATASE, ISH. K. 437, G. 198, V. 1.

169 ATASE, ISH. K. 844, G. 119, V. 4.

170 BOA, DH. KMS, 52/4-16 V.1.

171 BOA, DH. KMS, 52/4-16. V.1.

172 Köstüklü, a.g.m., s. 195.

173 BOA, DH, KMS, 52-3. V. 43/ 1.

174 ATASE, ISH. K. 299, G. 40, V. 1.

175 Alçitepe, a.g.e., s. 13.

Ayrıca Antalya limanı yoğun olarak kullanılmış, liman İtalyanlarca genel onarımdan geçirilmiştir.¹⁷⁶

İtalya bölgede ticarete de önem vermiş, bu bağlamda Rodos'tan vapurlarla birçok eşya ve ticaret malzemesini Antalya'ya getirilmiştir.¹⁷⁷ Bu malzemeler şehir halkına rayiç bedelinin altında verilerek halk üzerinde etkin olunmaya çalışılmıştır.¹⁷⁸

İşgal kuvvetleri bölgede asayiş bozarak durumdan menfaat sağlama yoluna da gitmiştir. Antalya Garnizon Komutanlığı'ndan İtalyan işgal politikası hakkında 2. Ordu Müfettişliği'ne gönderilen bir raporda, İtalyanların, eşkiyanın hep birlikte ortadan kaldırılması için asayişsizlikten usanmış köylülere uçaklarla mesaj ilettikleri, hatta köylülere attıkları broşürlerde cennet dahi vaat ettiklerinden bahsedilmektedir. Bu şekilde işgal kuvvetleri etkili güç olarak takdim edilirken, aynı zamanda mevcut otoritenin de aciz olduğu telkin edilmiştir. Böylece halkın, mülkî ve askerî otoritelere güveninin azaltılması da hedef alınmış olmaktadır.¹⁷⁹ 57. Tümen Kumandanı Albay Şefik Bey ise İtalyanların konu ile ilgili olarak halka karşı takip ettikleri siyaseti; "Müslümanları aldatarak kendi tarafına çekmek, görünüşte Rumlara yüz vermemek, ancak el altından Müslümanları Rumlar, Rumları Müslümanlar aleyhinde kışkırtmak, halkı, İtalyanlara minnettar ve müteşekkîr bırakmak, yol yapımına kalkışarak memlekette hak iddia etmeye çalışmak, idarecilere baskı yaparak kendi hareket ve eylemlerine ortak etmek, Müslüman halkı da İtalyan hâkimiyetine alıştırmak, getirttikleri askerî bandoyu Antalya'da caddelerde marşlarla gezdirip halkın ruhuna İtalyanlık havasını ve hevesini vermek"¹⁸⁰ şeklinde özetlemiştir.

İtalyanların halkı otoriteye karşı kışkırtmaya çalıştığı da anlaşılmaktadır. Zira özellikle misyonerleri sayesinde halkı hükümete ve saltanata karşı soğutmaya çalışmışlardır. İtalya'nın işgal politikasında belirtildiği üzere İtalyanlar bir taraftan sağlık alanında halktan hasta olanları tedavi etmek, onlara gerektiğinde bedava ilaç vermek, fakir semtlere giderek bol bol bahşış ve hediyeler dağıtmak suretiyle halkı kazanma yoluna giderlerken diğer taraftan İtalya Hükümeti'nin Antalya'ya ve şehirde yaşayan halka olan yakın ilgisinden bahsetmişler padişahın ve İstanbul hükümetinin hiçte kendi vatandaşı ile ilgilenmediğine vurgu yaparak şehir halkını devlet otoritesine karşı soğutmaya çalışmışlardır.¹⁸¹ Ancak, bu amaçlarını gerçekleştirmede başarılı olamamışlardır.

Sonuç

Antalya ve çevresi Mondros Ateşkes Anlaşmasının ardından bölgede çok önceden emelleri olan İtalya tarafından işgal edilmiştir.

Bölgede işgal, özellikle Paris barış konferansında müttefikleri ile Anadolu'nun paylaşılması konusunda itilafa düşen İtalya tarafından 28 Mart 1919 tarihinde Antalya'nın işgali ile başlamış, Antalya'nın ilçelerinden sonra 28 Haziran 1919 tarihinde Burdur'un işgali ile devam etmiştir.

İtalyanlar bölgenin işgalini kendileri açısından meşru gösterebilmek, müttefiklerinin tepkisiyle karşılaşmamak için "Bölgede güvenliğin olmadığı" tezine dayandırmışlardır. İddia ettikleri güvenlik zafiyeti olduğu tezlerine konu olan hadiselerin sonradan kendileri tarafından tertiplendiği anlaşılmıştır.

İtalya Antalya ve çevresini işgal ettikten sonra müttefiklerinin olumsuz tepkisinden çekindikleri, Yunanlıların Anadolu işgallerini istemedikleri ve Batı ve Güneybatı topraklarını kendileri için ekonomik menfaat sahası gördükleri için işgal bölgesinde kansız bir işgal politikası izlemiştir.

İtalyanlar işgal bölgelerinde işgallerini devam ettirebilmek için bölge halkı üzerinde psikolojik işgal politikası izlemişlerdir. Bu politika İtalyan menfaatlerine uygun olarak halkın ihtiyaçlarını karşılayarak işgalin devamını sağlama fırsatı olarak yapılmıştır. Bu bağlamda:

-Ekonomik manada halkın fakir olmasından yararlanıp özellikle halkın temel geçim kaynağı olan tarım üzerinde halkı etki altına almışlar, kredi kullandırılması, tohum dağıtımı, traktör getirme gibi faaliyetler içine girmişlerdir.

-Savaş yıllarının getirdiği yokluğun sonucu olarak bölge halkının özellikle ihtiyaç duyduğu sağlık alanında halkın teveccühünü kazanıcı icraatlar içine girmişler, hastaneler ve dispanserler açmışlar, halkı sağlık taramasından geçirmişler, özellikle toplumun çoğunluğunun sıtma hastası olduğu o dönemde halka bedava kinin maddesi dağıtmak suretiyle halkta etki yaratmışlardır.

-Kendi kimliklerini ve kültürlerini bölgeye empoze etmek için bölgede okullar açmışlar, kurslar düzenlemişler, din adamlarını getirerek halk üzerinde tesir etme yoluna gitmişlerdir. Ancak bu faaliyetlere halkın pek teveccüh göstermediği anlaşılmıştır.

176 Çelebi, Milli Mücadele Döneminde..., s. 155.

177 ATASE, ISH, K.258, G. 31, V.1.

178 ATASE, ISH, K. 22, G. 50, V.3.

179 Köstüklü, Milli Mücadele..., s. 32.

180 Ahmet Emin Yalman, Yakın Zamanda Gördüklerim Geçirdiklerim, C. II., İstanbul, 1970, s. 72.

181 Korok, "18 Ay İtalyan İşgali Altında", Yeni Sabah, 10 Mart 1941.

-İtalyanlar işgal yıllarında bölgede ekonomik olarak kalıcı olduklarını düşündüklerinden bölgede bayındırlık faaliyetleri ile ilgili olarak bölgede yol yapmışlar, köprüleri onarmışlardır.

-İtalya'dan getirdikleri din adamları vasıtasıyla misyonerlik faaliyetleri yapmaya çalışmışlar ancak başarılı olamamışlardır.

İtalyanların iktisadi alan ile eğitim, sağlık ve bayındırlık alanında uyguladığı psikolojik işgal politikası neticesinde halk ve yönetimin İtalyanlara karşı cephe mücadelesi yapmamasına sebep olmuştur.

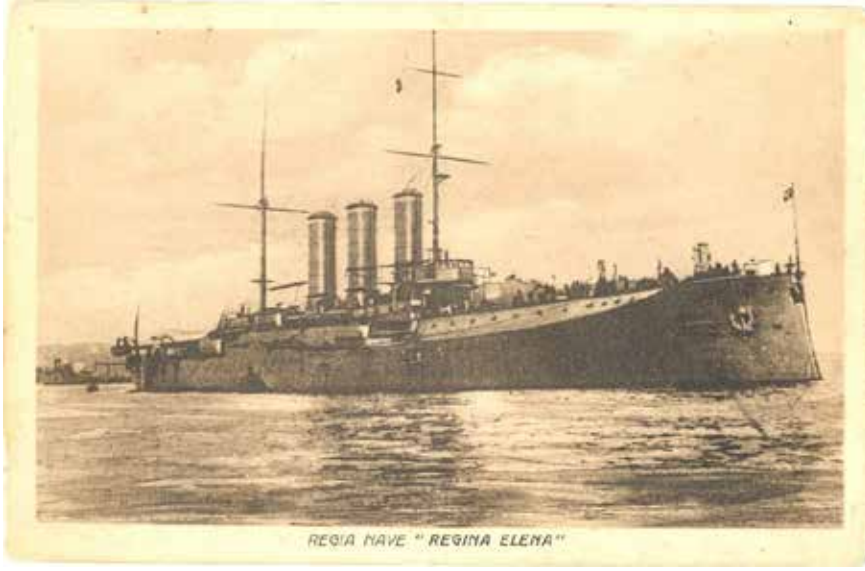
EKLER

İtalyanların Antalya Hükümet Konağını İşgali.

Burdur'un İşgali

İtalyan Savaş Gemisi

İtalyanlar

Antalya Limanında İtalyan Askerleri

Antalya Burdur Yolu, İtalyan Askerleri

İtalyan Askerleri ve Ustaların Çalışmaları

Muratpaşa Camii Önünde İtalyan Askerleri

Burdur'da İtalyan Askerleri ve Halk

İşgal Yıllarında Halk

İtalyan Askerleri ve Yöre Halkı

Sıtma Hastalığına Yakalanmış Çocuklar

Ferruh Niyazi Ayoglu

Comte Carlo Sforza

Kaynakça

- “Adalia”, Enciclopedia Italiana (1929), di. R. P.-R. Ce. -E. Ros. F. J. [http://www.treccani.it/enciclopedia/adalia_%28Enciclopedia-Italiana%29\(E.T.10.01.2013\)](http://www.treccani.it/enciclopedia/adalia_%28Enciclopedia-Italiana%29(E.T.10.01.2013))
- “Antalya” Yurt Ansiklopedisi, C. II., 1985.
- Ahmet Emin Yalman, Yakın Zamanda Gördüklerim Geçirdiklerim, C. II., İstanbul, 1970.
- AKŞİN, Sina; İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele (1918-1919), C.I., (3. Baskı) İş Bankası Yayınları, Ankara, 2010.
- ALÇİTEPE, Galip, (Haz.), Mazlum Edison’un Gözüyle Milli Mücadele’de Antalya, Antalya’nın Kara Günleri, Konya, 2012.
- ARMAGAN, Latif; “XVI. Yüzyılda Antalya”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Uygulama Merkezi Yayını, Antalya, 2006, s. 97-117.
- ATASE, İSH, K. 22, G. 50, V.3.
- ATASE, İSH, K. 257, G.86, V.1.
- ATASE, İSH, K. 844, G. 119, V. 4.
- ATASE, İSH, K.111, G.30, V. 4.
- ATASE, İSH, K.16, G. 56, V.1.
- ATASE, İSH, K.17, G.73, V.1.
- ATASE, İSH, K.17, G.93, V.1.
- ATASE, İSH, K.17, G.94, V.1.
- ATASE, İSH, K.201, G.67, V. 1.
- ATASE, İSH, K.204, G. 210, V.1
- ATASE, İSH, K.22,G.17, V.1.
- ATASE, İSH, K.258, G. 31, V.1.
- ATASE, İSH, K.321, G. 104, V. 1.
- ATASE, İSH, K.437, G. 198, V.1.
- ATASE, İSH, K.650, G.129, V. 1.
- ATASE, İSH, K.863, G.104, V. 1.
- ATASE, İSH, S. 8468, K. 258, G. 23, V. 1.
- ATASE, İSH. K. 115, G. 64, V. 5.
- ATASE, İSH. K. 17, G. 73. V.1
- ATASE, İSH. K. 190, G. 4, V. 1.
- ATASE, İSH. K. 299, G. 40, V. 1.
- ATASE, İSH. K. 437, G. 198, V. 1.
- ATASE, İSH. K.22, G. 50, V. 1-2.
- ATASE, İSH. K.258, G. 60, V. 1
- ATASE, İSH. K.258. G. 103, V. 1.
- ATASE, İSH. K863, G. 141, V. 1-2.
- ATASE, İSH K. 809, D. 70, F. 71.
- ATASE, İSH, K. 401, D. 2 F. 4.
- ATASE, İSH, K. 437. D. 198. V. 1.
- ATASE, KI. 243, D. 17, F. 30.
- ATASE, KI. 809, D, 38, F.141.
- AYOĞLU, Ferruh Niyazi; Kurtuluş, Cumhuriyete ve Sıtmaya Adanan Yürek: Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu’nun Anıları, Zonguldak Tabip Odası Yayını, Zonguldak, 2008.
- BCA. 272.11.17.80.8
- BELEN, Fahri; Askeri Siyasal ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1973.
- BOA DH, ŞRF, 623/ 38.
- BOA, DH, KMS, 52-2.
- BOA, DH, KMS, 52-2/23, V. 2.
- BOA, DH, KMS, 52-2/60.
- BOA, DH, KMS, 52-3 /43.
- BOA, DH, KMS, 52-3/ 43.
- BOA, DH, KMS, 52-3/65.
- BOA, DH, KMS, 53/4-5

- BOA, DH, KMS, D. 52/3 V. 43-1.
 BOA, DH, KMS, D. 52-3, V. 43/1.
 BOA, DH, ŞRF, 622/ 139.
 BOA, DH. EUM. 5. ŞB. 71/25.
 BOA, DH. EUM. 5. ŞB. 71/25.
 BOA, DH. EUM. 5. ŞB. 71-25. V. 1.2.
 BOA, DH. EUM. AYŞ. 4/ 46.
 BOA, DH. EUM. ECB. 28/ 50-A.
 BOA, DH. EUM. ECB. 28/ 50-A.
 BOA, DH. KMS, 52/1-80. V. 1.
 BOA, DH. KMS, 52/2-9. V.1.
 BOA, DH. KMS, 52/2-9.V.1.
 BOA, DH. KMS, 52/3-18. V.1.
 BOA, DH. KMS, 52/3-2 V.1
 BOA, DH. KMS, 52/3-77. V.1-2.
 BOA, DH. KMS, 52/4-16 V.1.
 BOA, DH. KMS, 52/4-16. V.1.
 BOA, DH. KMS. 52/2- 70. V.3.
 BOA, DH. KMS. 52/2-73 V.1.
 BOA, DH. KMS. 52/3-17. V.1.
 BOA, DH. KMS. 52-3/ 2.
 BOA, DH. KMS. 52-3/ 20.
 BOA, DH.EUM. ECB. 28/ 50-A
 BOA, DH.KMS. 52/1-80. V.1.
 BOA, KMS, 52/2-60. V.2.
 BOA, KMS. 52/2-60 .V.1-2-3
 BOA,DH, KMS, 52-3. V. 43/ 1.
 BOA,DH, KMS, D. 30, V. 28.
 BOSWORTH, R. J. “İtalya ve Osmanlı İmparatorluğu’nun Sonu”, Osmanlı İmparatorluğu’nun Sonu ve Büyük Güçler, Ed: Marian Kent, (Çev. Ahmet Fethi), İstanbul, 1971.
 CECİNİ, Giovanni Il Corpo Di Spedizione Italiano In Anatolia (1919-1922), Stato Maggiore Dell’ Esercito Ufficio Storico, Roma, 2010.
 CLAUDE, Cahen; Osmanlılardan Önce Anadolu’da Türkler, (Çev. Yıldız Moran), E Yayınları, İstanbul, 1979.
 ÇELEBİ, Mevlüt İtalyan Arşiv Belgelerinde Anadolu’da Yunan Mezalimi, ATAM Yayını, Ankara, 2000.
 ÇELEBİ, Mevlüt; İtalyan Arşiv Belgelerinde Anadolu’da Yunan Mezalimi, ATAM Yayını, Ankara, 2000.
 ÇELEBİ, Mevlüt; Milli Mücadele Döneminde Türk İtalyan İlişkileri, ATAM Yayını, Ankara, 2002.
 ÇELEBİ, Mevlüt; “İtalyan Sömürgeciliğinin Hedef Kenti Antalya”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Uygulama Merkezi Yayını, Antalya, 2006 s.169-187.
 ÇELEBİ, Mevlüt; “Milli Mücadele Tarihimizden Bir Portre: Kont Sforza”, C.B.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1997, sayı 1, s. 44-53.
 ÇELİK, Recep; Milli Mücadele’de Din Adamları-I., (2. Baskı), Emre Yayınları, İstanbul, 2009.
 ÇİMRİN, Hüseyin; Bir Zamanlar Antalya (Cilt I. Ve II.), ATSO Yayınları, Antalya, 2007.
 EROĞLU, Haldun; “Şehzade Sancağı Antalya”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Uygulama Merkezi Yayını, Antalya, 2006, s. 15-25.
 GÖKBİLGİN, Tayyip; Milli Mücadele Başlarken I., İş Bankası Yayınları, Ankara, 1959.
 GÖKBİLGİN, Tayyip; “1919’da Anadolu’da Yabancı İşgal ve Tahrirlerin Doğurduğu Problemler”, VII. Türk Tarih Kongresi, C. II., Ankara, 1973, s. 836-842.
 GÖNÜLLÜ, Ali Rıza; “Milli Mücadele Döneminde Burdur (1919-1922)” Türkiye Araştırmaları Dergisi, S. 27, Bahar 2010, s. 589-635.
 GÜÇLÜ, Muhammet; XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya, ATSO Yayını, Antalya, 1997.
 GÜÇLÜ, Muhammet; Dr. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976) ATSO Yayını, Antalya, 2004.
 GÜÇLÜ, Muhammet; II. Meşrutiyet Döneminde Antalya’nın Coğrafi ve İktisadi Vaziyeti, İkinci Matbaası, Antalya, 2008.

GÜNDOĞAN, Kadir, Kurtuluş Savaşı Sırasında Türk İtalyan İlişkileri, AÜ. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1990.

GÜZEL, Abdurrahman; “Milli Mücadele Yıllarında Antalya”, Türk Tarih Kongresi, C. VI., TTK. Yayınları, Ankara, 1994, s. 2669-2754.

Hâkimiyet-i Milliye, 20 Haziran, 1921.

Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 6. Belge No. 127.

HTVD, Y. 11. Mart 1962, S. 39, N. 932.

İslam Ansiklopedisi, C.I., İstanbul, 1965.

KESİK, Muharrem; “Antalya’ya Yapılan İlk Akınlar ve Şehrin Selçuklu Hâkimiyetine Girmesi”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Uygulama Merkezi Yayını, Antalya, 2006, s. 1-8.

KOROK, Remzi Daniş, “18 Ay İtalyan İşgali Altında”, Yeni Sabah, 10 Mart 1941.

KOROK, Remzi Daniş, “18 Ay İtalyan İşgali Altında”, Yeni Sabah, 12 Mart 1941.

KOROK, Remzi Daniş, “18 Ay İtalyan İşgali Altında”, Yeni Sabah, 11 Mart 1941.

KOROK, Remzi Daniş, “18 Ay İtalyan İşgali Altında”, Yeni Sabah, 22 Mart 1941.

KOROK, Remzi Daniş, “18 Ay İtalyan İşgali Altında”, Yeni Sabah, 23 Mart 1941.

KOROK, Remzi Daniş, “18 Ay İtalyan İşgali Altında”, Yeni Sabah, 18 Mart 1941.

KÖSTÜKLÜ, Nuri; “Mütareke Sonrası Anadolu’da İşgal Metodu ve Antalya”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Uygulama Merkezi Yayını, Antalya, 2006, s. 187-199.

KÖSTÜKLÜ, Nuri; Milli Mücadele’de Denizli, Burdur, Isparta Sancakları, ATAM Yayınları, Ankara, 1999.

ONAT, Burhanettin; Bir Zamanlar Antalya, ME-PA AŞ Yayını. İstanbul, 2000.

ORAL, Mustafa; “Kurtuluş Savaşında Antalya’da İstihbarat ve Propaganda”, 20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu, 22-24 Kasım, Antalya, 2007 s. 31-50.

ÖNGÜL, Ali, Selçuklular Tarihi II. (Anadolu Selçukluları ve Beylikleri), Emek Matbaası, Manisa, 2007.

ÖZATA, Metin; İlkçağlardan Kurtuluş Savaşına Burdur Tarihi, Umay Yayınları, İzmir, 2009.

ÖZTOPRAK, İzzet; “Türkiye’nin İşgali ve Milli Direniş Hareketi”, Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, C. 15., s. 583-605.

PALLIS, A. Anastasius; Yunanlıların Anadolu Macerası, (1915-1922), (Çev. Orhan AZİZOĞLU), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1995.

PETRICIOLI, Marta; Archeologia e Politica Estera tra le due Guerre, Leadercomp, Firenze, 1988.

PITCHER, Donald Edgar; Osmanlı İmparatorluğu’nun Tarihsel Coğrafyası, (Çev. Bahar Tırnakçı), YKY, (3. Baskı), İstanbul, 2007.

SELEKLER, Macit “İtalyanlar Antalya’yı Nasıl İşgal Etti?”, Yarım Asrın Ardından, Antalya, 2011.

SELEKLER, Macit; Yarım Asrın Arkasından, (Haz. Ali YILDIZ ve Resul KAYA) Serik Belediyesi Yayını, Antalya, 2011.

SFORZA, Carlo Comte; “Megalo İdea”, Ayın Tarihi Dergisi, C. 20. S. 65., Ağustos, 1929, s. 4723-4736.

SFORZA, Comte Carlo “Türkiye ile Harbi Nasıl Kaybettik?” Ayın Tarihi, Şubat, 1928.

SFORZA, Comte Carlo Contemporary Italy, Fredrick Müller Ltd. London, 1946.

SFORZA, Comte Carlo Makers of Modern Europe, Indianapolis, The Babby Merill Co. 1930.

SFORZA, Comte Carlo The Totalitarian War And After, London/ England, 1942.

ŞEKER, Kadir; “Milli Mücadele Döneminde Burdur’da Sosyal Hayat”, S.D.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi, Aralık, 2010, S. 22, s. 61-74.

ŞİŞMAN, Adnan, XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri, Atatürk’ün 125. Doğum Yılı Armağanı, Ankara, 2006.

TBMM Gizli Celse Tutanakları, 24 Nisan 1336 (1920), 1. Cilt, 2. Birleşim. s. 6.

TEMEL, Mehmet; Atatürk Döneminde Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar ile Mücadele, Nehir Yayınları, İstanbul, 2008.

TIZLAK, Fahrettin; “Teke El’inde Sosyal Karışıklıklar”, Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Uygulama Merkezi Yayını, Antalya, 2006, s. 27-50.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi; (I. ve II. Cilt.) Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1995.

ÜRER, Levent; Mondros’tan Mudanya Mütarekesine Türk Dış Politikası, Altın Kitaplar, İstanbul, 2005.